

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการทำงานแบบบูรณาการภายใต้
ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ของ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560–2564

จัดทำโดย นายรัชชัย เตชาเชษฐ์
รหัส 9052

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study)

เรื่อง การแนวทางการทำงานแบบบูรณาการภายใต้
ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ของ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560–2564

จัดทำโดย นายธวัชชัย เดชาเชษฐ์
รหัส 9052

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต ธฤต จรุงวัฒน์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต สุรพงษ์ ชัยนาม)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภาวะการณ์ทั่วไป รวมทั้งภาคการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรของโลก จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560–2564 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย และเพื่อการรองรับและปรับตัวของภาคเกษตรไทยตามบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม การที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ยุทธศาสตร์เกษตรต่างประเทศนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและทำงานร่วมกับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการทำการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางการทำงานอย่างเป็นบูรณาการระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีประสิทธิภาพและเพื่อให้ได้ประสิทธิผลสูงสุดตามแผนยุทธศาสตร์นี้

ผลการศึกษาพบว่า การบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (ในที่นี้หมายถึงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศ) มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

แนวทางการบูรณาการการทำงานระหว่าง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการต่างประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 ประกอบด้วย 2 แนวทาง คือ การแบ่งงานกันทำโดยพิจารณาในส่วนที่เป็นหน้าที่หลักของแต่ละกระทรวง และการทำงานร่วมกันเป็นทีมในลักษณะคณะทำงาน

ทั้งนี้ การทำงานแบบแบ่งงานกันทำ ควรเป็นงานที่ทำในลักษณะประจำสม่ำเสมอ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตการเกษตรภายในประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจการเกษตร เทคนิคการผลิตสินค้าเกษตร และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสินค้าเกษตรภายในประเทศ กระทรวงพาณิชย์ควรทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบสถานการณ์ โอกาส อุปสรรคและปัญหา ที่เกิดขึ้นต่อสินค้าเกษตรของไทยในต่างประเทศ และทำหน้าที่ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรไทยในต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังควรเป็นผู้นำหลักในการเจรจาเรื่องการค้าสินค้าเกษตรทั้งในด้านการเปิดตลาด และการแก้ไขปัญหาทางการค้า กระทรวงการต่างประเทศ ควรทำหน้าที่ในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหาร โดยผ่านกลไกของสถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลใหญ่ของไทยในต่างประเทศ รวมทั้งการทำหน้าที่สื่อชี้แจงต่อประเทศต่าง ๆ หรือสื่อมวลชนในประเทศนั้น เมื่อมีรายงานข่าวที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ในทางลบต่อสินค้าเกษตรไทย ส่วนการเจรจาแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรไทยในต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศและสถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศควรทำหน้าที่เจรจาเบื้องต้นกับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาและอาจ Lobby รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ เพื่อให้การสนับสนุนไทย

ส่วนการทำงานร่วมกันเป็นทีมในลักษณะคณะทำงานควรเป็นงานที่มีลักษณะชั่วคราวเป็นงานเฉพาะกิจมีกำหนดเวลาการสิ้นสุดการทำงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมที่มีลักษณะเป็นโครงการ องค์ประกอบของคณะทำงานควรประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงาน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลเรื่อง แนวทางการทำงานแบบบูรณาการภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560–2564 นี้ สำเร็จได้ด้วยความรู้และคำแนะนำอันมีค่าจากอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสามท่านประกอบด้วย เอกอัครราชทูต ธฤต จรุงวัฒน์ เอกอัครราชทูต สรุพงษ์ ชัยนาม และรองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์ ซึ่งผู้เขียนมีความซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอขอบคุณท่านเลขาธิการ จริยา สุทธิไชยา เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่สนับสนุนให้ผู้เขียนเข้าร่วมการอบรมหลักสูตรนี้

ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมรุ่นหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รวมทั้งกำลังใจผู้เขียนในการจัดทำรายงานส่วนบุคคลฉบับนี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ เอกอัครราชทูต นงนุช เพชรรัตน์ และทีมงานสถาบันเทววงศ์วโรปการทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันจัดหลักสูตรและบริหารจัดการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้หลักสูตรผู้บริหารการทูตเป็นหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับอย่างสูง ทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน

ธวัชชัย เตชะเชษฐ์

สิงหาคม 2560

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	2
1.4 คำถามของการศึกษา	2
1.5 สมมติฐานการศึกษา	2
1.6 ประโยชน์ของการศึกษา	3
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 แนวคิดทฤษฎี	4
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	7
บทที่ 3 ผลการศึกษา	8
3.1 สถานการณ์การเกษตรของไทย	8
3.2 บริบทที่มีผลต่อการเกษตรต่างประเทศ	11
3.3 กรอบแนวคิดในการยกย่องยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560-2564	15
3.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสำหรับยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560-2564	19
3.5 ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560-2564	22
3.6 ผลการศึกษา	27
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	36
4.1 สรุปผลการศึกษา	36
4.2 ข้อเสนอแนะ	37
บรรณานุกรม	39
ภาคผนวก	40
ประวัติผู้เขียน	68

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมระหว่างไทยกับโลก ปี 2556–2558	7
ตารางที่ 2	มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรระหว่างไทยกับโลก ปี 2556–2558	9
ตารางที่ 3	มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรไปโลก 10 อันดับแรก ปี 2556–2558	9
ตารางที่ 4	มูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรจากโลก 10 อันดับแรก ปี 2556–2558	10

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินงานด้านการเกษตรต่างประเทศในปัจจุบัน เผชิญปัญหาอุปสรรคและมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่รวดเร็ว ทำให้โลกสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารรวดเร็วมากขึ้น ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่มีความแปรปรวนมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรด้านผลผลิตทางการเกษตรและการกำหนดนโยบายเกษตรต่างประเทศ ปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาทางการค้ามนุษย์ ซึ่งก็มีแนวโน้มจะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นมาตรการที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตรได้เช่นกัน

นอกจากนี้ ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยหลัก ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้มีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยประเทศต่าง ๆ ได้พยายามหาพันธมิตรทางการค้าใหม่ ๆ โดยการทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างกัน การรวมกลุ่มเป็นกลุ่มขนาดใหญ่และซับซ้อนมากขึ้น เพื่อประโยชน์ทางด้านภาษี และส่งเสริมการขยายตัวทางการค้าและความร่วมมือในด้านการค้าระหว่างกัน ที่สำคัญได้มีการนำมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีเข้ามาเป็นข้อกำหนดหรือเงื่อนไขทางการค้าเพิ่มมากขึ้น เช่น ความปลอดภัยทางด้านอาหารผ่านมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phyto-Sanitary Measures: SPS) การกำหนดแหล่งกำเนิดของสินค้า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาการใช้แรงงานทาส เป็นต้น

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560-2564 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทยและเพื่อการรองรับและปรับตัวของภาคเกษตรไทยตามบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์หลัก 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความร่วมมือแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาศักยภาพความพร้อมของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในการนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หวังว่ายุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศนี้ จะส่งผลให้เกิดการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและแก้ไขอุปสรรคทางการค้าสินค้าเกษตรที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี ปัญหาข้อกำหนดด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช รวมถึงการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร ที่มีความรุนแรงและความเข้มข้นมากขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม เพื่อแสวงหาความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งด้านการค้า การลงทุน การแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยี

และการพัฒนาบุคลากรด้านการเกษตร เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตรของไทย ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในระยะ 20 ปี และยุทธศาสตร์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระยะ 5 ปี

อย่างไรก็ตาม การที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ยุทธศาสตร์เกษตรต่างประเทศนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและทำงานร่วมกับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางการทำงานอย่างเป็นบูรณาการระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีประสิทธิภาพและเพื่อให้ได้ประสิทธิผลสูงสุดตามแผนยุทธศาสตร์นี้ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงยุทธศาสตร์หรือแนวทางที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการทำงานร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอย่างมีบูรณาการภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ศึกษาความเป็นมาของการจัดทำยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2560–2564

1.3.2 ทบทวนการดำเนินการด้านการเกษตรต่างประเทศที่ผ่านมา โดยเน้นการวิเคราะห์ถึงข้อดี ข้อเสีย ปัญหา และอุปสรรค ในการทำงานอย่างเป็นบูรณาการระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น

1.3.3 ทำการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะ ในการบูรณาการการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์เกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.4 คำถามของการศึกษา

แนวทางการการบูรณาการการทำงานระหว่างกระทรวงภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2560–2564 ควรมีแนวทางการทำงานอย่างไร

1.5 สมมติฐานการศึกษา

การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2560–2564 จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นบูรณาการกับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงพาณิชย์ หรือไม่ เพื่อให้ได้ผลการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.6 ประโยชน์ของการศึกษา

เพื่อเสนอแนะแนวทางและกลไกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ให้มีเอกภาพ มีการประสานท่าทีใน ทิศทางเดียวกันเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2560-2564 ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

การศึกษานี้ จะดำเนินการศึกษาภายใต้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2 ทฤษฎี คือ การจัดทำยุทธศาสตร์และการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

2.1.1 การจัดทำยุทธศาสตร์

หมายถึง การจัดทำทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจและภารกิจ (Mission) ให้สัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal) แผนยุทธศาสตร์ที่ดีนั้น จะต้องถูกกำหนดขึ้นตามวิสัยทัศน์ขององค์การ อันเป็นผลผลิตทางความคิดร่วมกันของสมาชิกในองค์การที่ได้ทำงานร่วมกันหรือจะทำงานร่วมกัน โดยวิสัยทัศน์นี้เป็นความเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นจุดหมายปลายทางที่องค์การประสงค์จะไปให้ถึง และวิสัยทัศน์นี้มีการแปลงออกมาเป็นวัตถุประสงค์ (Objective) ที่เป็นรูปธรรม และสามารถวัดได้ ทั้งนี้้องค์การสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการประเมินผลงานประจำปีงบประมาณ ยิ่งไปกว่านั้น้องค์การยังสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อการจัดทำงานงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้อีกด้วย (จักรวัชร ศิริวรรณ, <https://www.gotoknow.org/posts/437659>)

นอกจากนี้ ดร. จักรวัชร ศิริวรรณ ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ดังนี้

1) แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้้องค์การสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะการกำหนดแผนยุทธศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก้องค์การ

2) แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้หน่วยงานในภาครัฐกิจ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ของ้องค์การ

3) แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมการจัดการภาครัฐแนวใหม่(New Public Management, NPM) ที่ให้ความสำคัญการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐกิจทั้งระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยในประเทศไทยเรียกว่า การปฏิรูประบบราชการ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐกิจยังต้องดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นกระแสหลักในการบริหารรัฐกิจปัจจุบัน

4) แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยยกระดับระบบการจัดทำงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-based Budgeting)

5) แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพินิจพิเคราะห์ วางแผน และนำเสนอทางเลือกในการบริหารจัดการแบบใหม่ ๆ ที่หลุดพ้นจากกรอบพันธนาการทางความคิด อันเกี่ยวข้องกับระเบียบปฏิบัติราชการที่ล้าสมัยและไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน

6) แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยสนับสนุนหลักการประชาธิปไตย ในแง่ของการมีส่วนร่วม (Participation) และ การกระจายอำนาจ (Decentralization)

2.1.2 การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

สำนักงานพัฒนาระบบราชการ ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ.2556-พ.ศ.2561) โดยในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้กล่าวถึง การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ดังนี้

การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันภายในระบบราชการด้วยกันเองเพื่อแก้ปัญหาการแยกส่วนในการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงาน รวมถึงการวางระบบความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือระหว่างส่วนราชการในรูปแบบของการประสานความร่วมมือที่หลากหลาย ภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน คือ นำศักยภาพเฉพาะของแต่ละหน่วยงานมาสร้างคุณค่าให้กับงานตามเป้าหมายที่กำหนด เพื่อขับเคลื่อนนโยบาย/ยุทธศาสตร์ของประเทศและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งมีความจำเป็นต้องดำเนินการ ดังนี้

1) ออกแบบและพัฒนาระบบการบริหารงานแบบบูรณาการ ได้แก่ การวางระบบการบริหารงานแบบบูรณาการในยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ (Cross Functional Management System) ตามห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chains) ครอบคลุมกระบวนการ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนกระทั่งปลายน้ำ รวมทั้งกำหนดบทบาทภารกิจให้มีความชัดเจนว่าใคร มีความรับผิดชอบในเรื่องหรือกิจกรรมใด รวมทั้งการจัดทำตัวชี้วัดของกระทรวงที่มีเป้าหมาย ร่วมกัน (Joint KPIs) การออกแบบโครงสร้างและระบบบริหารงานราชการใหม่ในรูปแบบของหน่วยงานรูปแบบพิเศษ เพื่อให้สามารถรองรับการขับเคลื่อนประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศที่ต้องอาศัยการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว ไม่ยึดติดกับโครงสร้างองค์การและระบบราชการแบบเดิม การปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณให้มีลักษณะแบบยืดหยุ่นศาสตร์และเป้าหมายร่วมเป็นหลัก เพื่อให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศและการบริหารงานแบบบูรณาการ

2) ปรับปรุงความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ ได้แก่ การพัฒนารูปแบบและวิธีการทำงานของภาครัฐในระดับต่าง ๆ (Multi-Level Governance) ระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการยึดพื้นที่เป็นหลัก เพื่อให้เกิดความร่วมมือประสานสัมพันธ์กันในการปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าและไม่เกิดความซ้ำซ้อน และปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ ให้เป็นแบบยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area-based Approach) รวมทั้งวางเงื่อนไขการจัดสรรงบประมาณให้กระทรวง/กรม การพัฒนากลไกหรือเครื่องมือในการสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ระหว่างส่วนราชการ เช่น การจัดทำข้อตกลง หรือสัญญาแผนงาน/โครงการและลงนามร่วมกัน เป็นต้น

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

มีรายงานการศึกษาส่วนบุคคลในหลักสูตรนบริหารการทูตในอดีตอย่างน้อย 3 ฉบับ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการการปฏิบัติงานของกระทรวงการต่างประเทศกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.2.1 รายงานการศึกษาส่วนบุคคล ปี 2552 เรื่องการทูตและการบริหารทีมประเทศไทย ในการดำเนินความสัมพันธ์ : กรณีศึกษาของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว โดยนายพิชัย อิศรภักดี รหัส 1003 ซึ่งใช้เอกสารและถ้อยแถลงเชิงนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการบริหาร ส่วนราชการแบบบูรณาการในต่างประเทศเป็นกรอบความคิด และวิเคราะห์ผ่านมุมมองของรายงาน ผลการศึกษาโครงการนำร่องเอกอัครราชทูตแบบบูรณาการ ที่จัดทำโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.) ระหว่างปี 2545–2547

ผู้ศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโครงสร้างของ หน่วยราชการไทยในญี่ปุ่น การสร้างวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกัน และการปฏิบัติงานอย่างมี ยุทธศาสตร์ โดยมีการตั้งวิสัยทัศน์ของทีมประเทศไทยในญี่ปุ่นคือ “การนำความเป็นไทยเข้าสู่ทุกองู ของสังคมญี่ปุ่น” และมีการสร้างกลุ่มภารกิจในการทำงานร่วมกัน คือ หน่วยงานที่เป็นกลุ่มภารกิจใน การส่งเสริม หน่วยงานที่เป็นกลุ่มภารกิจทางวิชาการ (policy recommendations) หน่วยงานที่เป็น กลุ่มภารกิจด้านการคุ้มครองและบริการสาธารณะ โดยมีเสาหลักสำคัญ คือ ความเป็นผู้นำของ เอกอัครราชทูต ในการขับเคลื่อนกลไกการบริหารทีมประเทศไทย โดยผู้ศึกษาสรุปผลการศึกษาว่า ในช่วงปี 2545–2552 กระบวนการทำงานบนแนวคิดแบบบูรณาการของทีมประเทศไทยในญี่ปุ่นมี ความต่อเนื่องเป็นอย่างดีในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แต่ที่ยังมีปัญหา คือ วัฒนธรรมการทำงานของ องค์กรกลางของแต่ละสำนักงานที่เป้าหมายของผู้แทนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ภายใต้งานสำคัญ คือ การมีผู้นำทีมประเทศไทยที่มีความรู้ ความสามารถสูง สามารถผลักดันให้ลูกทีมร่วมแรง ร่วมใจกัน แสดงศักยภาพการทำงานตามภารกิจ และรูปแบบการทำงานแบบบูรณาการได้อย่างเต็มที่

2.2.2 รายงานการศึกษาส่วนบุคคล ปี 2552 เรื่องการประเมินผลกระบวนการทำงานของ ทีมประเทศไทย : กรณีศึกษาของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน โดยนางลินดา ตั้งคัช รหัส 1048 โดยใช้หลักการ 4M คือทรัพยากรมนุษย์ (Man) งบประมาณ (Money) ปัจจัยสนับสนุน การปฏิบัติงาน (Material) และการบริหารจัดการ (Management) เป็นกรอบในการศึกษา การบริหารงานงานของทีมประเทศไทย ณ กรุงลอนดอน ในช่วงปี 2551

ผู้ศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการขับเคลื่อนทีมประเทศไทยนั้น กลไกที่มี ความสำคัญสูงสุด คือ ทรัพยากรมนุษย์ โดยมีปัจจัยอื่น ๆ ประกอบ คือ งบประมาณ ปัจจัยสนับสนุน การปฏิบัติงานและการบริหารจัดการ และสรุปด้วยว่า ในภาพรวมพัฒนาการของระบบการบริหาร ราชการในต่างประเทศแบบบูรณาการ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน (2552) ล้วนเป็นกระบวนการที่ ผ่านการศึกษาและการระดมสมองจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างมีขั้นตอน และมีกฎหมายรองรับ ทั้งสิ้น และเป็นกลไกที่สามารถก้าวเดินไปข้างหน้าได้ หากบุคลากรสามารถบริหารจัดการได้มี ประสิทธิภาพ

2.2.3 รายงานการศึกษาส่วนบุคคล ปี 2555 เรื่องยุทธศาสตร์การบูรณาการ การปฏิบัติงานของหน่วยงานไทยในต่างประเทศ โดยนายสนธิ เกษมสันต์ ณ อยู่ยาร รหัส 5031 ซึ่ง

ผู้ศึกษาพบว่า ตั้งแต่ปี 2545 จนถึงปัจจุบัน (2556) ความพยายามในการปฏิรูประบบราชการ การบริหารราชการในต่างประเทศ มีพัฒนาการทางบวกในระดับหนึ่ง และยังมีการขับเคลื่อนต่อไป โดยผลของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ปรากฏเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูปฯ มีทั้งในมิติของโครงสร้าง อันได้แก่ ระเบียบ/กฎหมาย และกลไกต่าง ๆ รวมถึงงบประมาณที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานไทยในต่างประเทศ และวัฒนธรรมการทำงาน รวมทั้งภาวะผู้นำของหัวหน้าทีมประเทศไทย โดยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ นโยบายที่ชัดเจนของฝ่ายการเมือง และกลไกการประสานงานของทีมประเทศไทยในประเทศไทย

ผู้ศึกษายังได้เสนอว่า เป้าหมายของการสร้างให้มีการบูรณาการการปฏิบัติงานของหน่วยงานไทยในต่างประเทศเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา และควรดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อความยั่งยืนต่อไปในอนาคต ซึ่งยุทธศาสตร์ในระยะต่อไปที่อาจพิจารณาเป็นแนวทางเลือก คือ การมุ่งเน้นที่การสร้างเป้าหมายร่วมกัน การสร้างเอกอัครราชทูตที่มีคุณภาพ คุณธรรม และมีความรับผิดชอบ การปลูกฝังวัฒนธรรมการประชุมหารือ การสื่อสาร/การประสานงาน และการแลกเปลี่ยนข้อมูล/ความคิดเห็น และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานร่วมกัน และการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างข้าราชการทุกหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการต่างประเทศ

2.3 สรุปกรอบความคิด

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางการบูรณาการการทำงานด้านการเกษตรต่างประเทศ ระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศ โดยใช้แนวคิด/ทฤษฎี เรื่องการจัดทำยุทธศาสตร์และการบูรณาการการทำงานระหว่างส่วนราชการมาปรับใช้ ร่วมกับข้อคิด/ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาประมวลเพื่อเป็นข้อเสนอถึงแนวทางการ บูรณาการการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อการบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2560–2564 ต่อไป

บทที่ 3 ผลการศึกษา

3.1 สถานการณ์การเกษตรของไทย

3.1.1 ภาพรวมการค้าสินค้าเกษตร¹และอุตสาหกรรม

การค้าของไทยในตลาดโลก ระหว่างปี 2554–2558 มีมูลค่าเฉลี่ยปีละ 14.39 ล้านล้านบาท จำแนกเป็นมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยปีละ 7.04 ล้านล้านบาท และมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 7.35 ล้านล้านบาท โดยเป็นมูลค่าการค้าสินค้าเกษตรเฉลี่ยปีละ 1.65 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 11.47 ของมูลค่าการค้ารวม ทุกสินค้า (ตารางที่ 1) ทั้งนี้ ในภาพรวมไทยทั้งเป็นฝ่ายได้เปรียบและเสียเปรียบดุลการค้าสลับกันกับโลก

ตารางที่ 1 มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมระหว่างไทยกับโลก ปี 2556–2558

มูลค่า: ล้านล้านบาท

	มูลค่าการค้า						การค้าสินค้าเกษตรเฉลี่ยปี 2554–2558	สัดส่วนสินค้าเกษตร ^{1/} (ร้อยละ)
	2554	2555	2556	2557	2558	เฉลี่ย		
การค้า	13.69	14.86	14.56	14.71	14.13	14.39	1.65	11.47
ส่งออก	6.71	7.08	6.91	7.30	7.22	7.04	1.25	17.72
นำเข้า	6.98	7.79	7.66	7.40	6.91	7.35	0.40	5.48
ดุลการค้า	-0.27	-0.71	-0.75	-0.09	0.31	- 0.30	0.85	

หมายเหตุ: ^{1/}สัดส่วนมูลค่าการค้าสินค้าเกษตรระหว่างไทยกับโลกเทียบกับมูลค่าการค้าทุกสินค้าระหว่างไทยกับโลก (เฉลี่ยปี 2556–2558)

ที่มา: กรมศุลกากร (2559)

3.1.2 ภาพรวมการค้าสินค้าเกษตร

การค้าสินค้าเกษตรไทยกับโลก ในระหว่างปี 2554–2558 มีสัดส่วนการค้าสินค้าเกษตรร้อยละ 11.47 ของมูลค่าการค้าทุกสินค้าของไทยกับโลก มีอัตราการเติบโตลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.81 โดยการค้าสินค้าเกษตรในปี 2554–2558 มีมูลค่า 1.71 ล้านล้านบาท 1.66 ล้านล้านบาท 1.58 ล้านล้านบาท 1.65 ล้านล้านบาท และ 1.64 ล้านล้านบาท ตามลำดับ ในปี 2554 (ตารางที่ 2) ทั้งนี้ ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้ากับโลกมาโดยตลอด โดยประเทศคู่ค้าสินค้าเกษตรที่สำคัญของโลก ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย เวียดนาม เมียนมาร์ และอินโดนีเซีย

¹ สินค้าเกษตร หมายถึง สินค้าเกษตรตามพิกัดศุลกากรตอนที่ 01–24 และ 4001 (ยางธรรมชาติ)

ตารางที่ 2 มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรระหว่างไทยกับโลก ปี 2556–2558

มูลค่า: ล้านล้านบาท

	มูลค่าการค้าไทย-โลก							มูลค่าการค้า ไทย-โลก เฉลี่ย	สัดส่วน ^{1/} (ร้อยละ)
	2554	2555	2556	2557	2558	เฉลี่ย	GR (ร้อยละ)		
การค้า	1.71	1.66	1.58	1.65	1.64	1.65	-0.81	14.39	11.47
ส่งออก	1.37	1.26	1.18	1.23	1.20	1.25	-2.77	7.04	17.72
นำเข้า	0.34	0.41	4.03	0.42	0.44	0.40	5.83	7.35	5.48
ดุลการค้า	1.03	0.85	7.79	0.81	0.76	0.85	-6.38	-0.30	

หมายเหตุ: ^{1/}สัดส่วนมูลค่าการค้าสินค้าเกษตรระหว่างไทยกับโลกเทียบกับมูลค่าการค้าทุกสินค้าระหว่างไทยกับโลก (เฉลี่ยปี 2556–2558)

ที่มา: กรมศุลกากร (2559)

3.1.2.1 การส่งออกสินค้าเกษตร

ในระหว่างปี 2554–2558 ไทยส่งออกสินค้าเกษตรมูลค่าเฉลี่ยปีละ 1,248,247 ล้านบาท มีอัตราการส่งออกลดลงเฉลี่ยร้อยละ 2.77 โดยมูลค่าการส่งออกปี 2554–2558 มีมูลค่า 1,368,040 ล้านบาท 1,256,814 ล้านบาท 1,182,006 ล้านบาท 1,234,761 ล้านบาท และ 1,199,612 ล้านบาท ตามลำดับ (ตารางที่ 2) โดยสินค้าส่งออกสำคัญ 10 อันดับแรก (ตารางที่ 3) มีสัดส่วนการส่งออกรวมกัน ร้อยละ 51 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรไปโลก ได้แก่ ข้าว ยางธรรมชาติ ปลาทูนา/ปลาสด/ปลากึ่ง/ปลาโบนิตปรุงแต่ง ไก่ปรุงแต่ง มันสำปะหลัง น้ำตาลทราย สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง น้ำตาลที่ได้จากอ้อยอื่น ๆ น้ำยางธรรมชาติ และอาหารปรุงแต่งอื่น ๆ โดยในปี 2558 ไทยมีการส่งออกไปประเทศจีนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย เวียดนาม เมียนมาร์ อินโดนีเซีย สหราชอาณาจักร เกาหลีใต้ และกัมพูชา ตามลำดับ

ตารางที่ 3 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรไปโลก 10 อันดับแรก ปี 2556–2558

อันดับ	รายการ	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)						สัดส่วน (ร้อยละ)	GR (ร้อยละ)
		2554	2555	2556	2557	2558	เฉลี่ย		
1.	ข้าว	170,492	125,110	121,310	156,211	139,986	142,622	11	-1.71
2.	ยางธรรมชาติ	171,762	129,912	118,513	94,302	91,464	121,191	10	-14.62
3.	ปลาทูนา/ปลาสด/ปลากึ่ง/ ปลาโบนิตปรุงแต่ง	69,329	82,598	80,065	76,454	67,267	75,143	6	-1.37
4.	ไก่ปรุงแต่ง	57,045	61,871	60,470	61,315	66,856	61,512	5	3.13
5.	มันสำปะหลัง	29,580	33,834	39,959	49,036	52,164	40,915	3	16.25
6.	น้ำตาลทราย	45,294	41,031	40,899	40,658	49,856	43,548	3	1.84
7.	สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง	27,823	30,365	34,579	40,737	40,596	34,820	3	11.06

อันดับ	รายการ	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)						สัดส่วน (ร้อยละ)	GR (ร้อยละ)
		2554	2555	2556	2557	2558	เฉลี่ย		
8.	น้ำตาลที่ได้จาก อ้อยอื่น ๆ	–	24,021	20,821	46,160	39,593	26,119	2	–
9.	น้ำยางธรรมชาติ	76,633	61,506	53,886	45,892	39,546	55,493	4	–14.92
10.	อาหารปรุงแต่งอื่น ๆ	26,978	26,961	29,830	35,815	36,075	31,132	2	9.04
	รวม 10 อันดับแรก	674,937	617,210	600,333	646,581	623,403	632,493	51	–1.12
	อื่น ๆ	693,103	639,604	581,673	588,180	576,209	615,754	49	–4.43
	รวมส่งออกสินค้า เกษตร	1,368,040	1,256,814	1,182,006	1,234,761	1,199,612	1,248,247	100	–2.77

ที่มา: กรมศุลกากร (สิงหาคม 2559)

3.1.2.2 การนำเข้าสินค้าเกษตร

ในระหว่างปี 2554–2558 ไทยนำเข้าสินค้าเกษตรมูลค่าเฉลี่ยปีละ 402,659 ล้านบาท มีอัตราการนำเข้าเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.8 โดยมูลค่าการนำเข้าปี 2554–2558 มีมูลค่า 341,244 ล้านบาท 405,258 ล้านบาท 402,507 ล้านบาท 419,787 ล้านบาท และ 444,498 ล้านบาท ตามลำดับ (ตารางที่ 2) โดยสินค้านำเข้า 10 อันดับแรก (ตารางที่ 4) มีสัดส่วนการนำเข้ารวมกันร้อยละ 44 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรจากโลก ได้แก่ กากน้ำมันหรือกากแข็งอื่นที่ได้จากการสกัดน้ำมันถั่วเหลือง ถั่วเหลือง ข้าวสาลีและเมสลิน พลาสติกแข็งหรือพลาสติกอ่อนที่แข็งจนแน่น อาหารปรุงแต่งอื่น ๆ ของปรุงแต่งอื่น ๆ ชนิดที่ใช้เลี้ยงสัตว์ (ไม่รวมอาหารสุนัขหรือแมว) ปลาหมึกกระดอง แห่เย็นจนแข็งแห้ง/ใส่เกลือ/รมควัน ปลาอื่น ๆ แห่เย็นจนแข็ง สิ่งสกัดจากมอลต์ และแอปเปิ้ลสด โดยในปี 2558 ไทยมีการนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ จีน บราซิล อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย เวียดนาม ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ อาร์เจนตินา และมาเลเซีย ตามลำดับ

ตารางที่ 4 มูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรจากโลก 10 อันดับแรก ปี 2556–2558

อันดับ	รายการ	มูลค่าการนำเข้า (ล้านบาท)						สัดส่วน (ร้อยละ)	GR (ร้อยละ)
		2554	2555	2556	2557	2558	เฉลี่ย		
1.	กากน้ำมันหรือกากแข็งอื่น ที่ได้จากการสกัดน้ำมันถั่ว เหลือง	33,577	42,232	47,534	54,403	41,997	43,949	11	7.26
2.	ถั่วเหลือง	–	39,977	31,224	34,989	38,282	28,894	7	–
3.	ข้าวสาลีและเมสลิน	–	25,823	18,307	14,842	37,885	19,371	5	–
4.	พลาสติกแข็ง/พลาสติก อ่อนที่แข็งจนแน่น	32,132	35,262	36,375	24,402	19,582	29,550	7	–12.70
5.	อาหารปรุงแต่งอื่น ๆ	11,536	14,997	23,284	16,704	17,520	16,808	4	9.89
6.	ของปรุงแต่งอื่น ๆ ชนิด ที่ใช้เลี้ยงสัตว์ (ไม่รวม	7,437	8,600	7,738	8,857	10,185	8,563	2	6.81

อันดับ	รายการ	มูลค่าการนำเข้า (ล้านบาท)						สัดส่วน (ร้อยละ)	GR (ร้อยละ)
		2554	2555	2556	2557	2558	เฉลี่ย		
	อาหารสุนัขหรือแมว)								
7.	ปลาหมึกกระดอง แช่เย็นจนแข็ง/แห้ง/ใส่เกลือ/รมควัน	4,534	5,804	8,648	9,488	9,993	7,694	2	23.02
8.	ปลาอื่น ๆ แช่เย็นจนแข็ง	–	7,368	7,264	8,194	9,238	6,413	2	–
9.	สิ่งสกัดจากมอลต์	6,727	9,149	8,404	9,247	8,482	8,401	2	4.86
10.	แอปเปิ้ลสด	4,161	4,983	5,670	5,543	8,020	5,675	1	15.24
	รวม 10 อันดับแรก	100,104	194,195	194,447	186,667	201,184	175,319	44	14.53
	อื่น ๆ	241,140	211,063	208,060	233,120	243,314	227,340	56	1.18
	รวมนำเข้าสินค้าเกษตร	341,244	405,258	402,507	419,787	444,498	402,659	100	5.80

ที่มา: กรมศุลกากร (สิงหาคม 2559)

3.2 บริบทที่มีผลต่อการเกษตรต่างประเทศ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายสำคัญหลายประการ ทั้งที่เกิดจากบริบทการเปลี่ยนแปลง ในระดับโลก รวมถึงการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายการเกษตรต่างประเทศในอีก 5 ปีข้างหน้า ดังนี้

3.2.1 การเปลี่ยนแปลงระดับโลก

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) และแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) สามารถประมวลประเด็นการเปลี่ยนแปลงระดับโลกและระดับประเทศที่จะมีผลต่อการเกษตรต่างประเทศได้ ดังนี้

3.2.1.1 เศรษฐกิจและตลาดการเงินของโลกมีความผันผวนมากขึ้น ในระยะ 5 ปีข้างหน้า เศรษฐกิจและตลาดการเงินของโลกยังมีแนวโน้มขยายตัวช้า และมีความเสี่ยงจากความผันผวนในเกณฑ์สูง ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความสำคัญ ได้แก่ ความไม่แน่นอนของการปรับเปลี่ยนทิศทาง การดำเนินนโยบายการเงินของมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ อาทิ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป จีน และญี่ปุ่น นอกจากนี้ การเปิดเสรีทางการค้ายังก่อให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อส่งออกและนำเข้าสินค้าเกษตรของประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจากโครงสร้างการค้าของประเทศไทยพึ่งพา การส่งออกเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องเตรียมความพร้อมรับมือและปรับตัวกับปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรีทางการค้าดังกล่าวจะเป็นโอกาสของประเทศไทยในการใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและภูมิภาคให้สนับสนุนการพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าร่วมกัน

3.2.1.2 ตลาดเกิดใหม่มีบทบาทสูงขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์เศรษฐกิจ เป็นแหล่งวัตถุดิบ แรงงาน และตลาดที่มีกำลังซื้อ ทั้งบราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ ทั้งนี้ ภูมิภาคเอเชียจะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของโลก มีการไหลเข้าของการลงทุนในภาคการผลิตสูง และดึงดูดให้ประเทศมหาอำนาจเดิมเข้ามารวมกลุ่มและขยายบทบาททางเศรษฐกิจ

ในภูมิภาคมากขึ้นผ่านการผลักดันให้เกิด การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจรูปแบบทั่วโลกเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง อาทิ Tran-Pacific Partnership (TPP) และ Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) ทำให้รูปแบบการค้าในระยะต่อไปมีความเป็นเสรีและแข่งขันอย่างเข้มข้น อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรียิ่งก่อให้เกิดมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี เพิ่มมากขึ้น อาทิ การออกกฎระเบียบ มาตรฐานสินค้าและบริการ มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ปรับปรุงกฎระเบียบภายในให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

3.2.1.3 การเปิดเสรีมากขึ้นของอาเซียนภายหลังปี 2558 ทั้งในภาคสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นโอกาสที่สำคัญหลายประการ อาทิ การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต ทุน แรงงานอย่างเสรี การลดข้อจำกัดในด้านอุปสงค์ในประเทศ ซึ่งทำให้ภาคการผลิตสามารถขยายตลาด รวมทั้งการใช้ความได้เปรียบด้านสถานที่ตั้งและด้านโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ เป็นศูนย์กลางทางด้านการค้า การลงทุน การบริการและการผลิต ในขณะที่การแข่งขันของประเทศในภูมิภาคอาเซียนจะสูงขึ้น ทั้งในเรื่องมาตรฐานสินค้าและบริการสินค้าเกษตร โดยมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) และความปลอดภัยอาหารจะถูกใช้เป็นเงื่อนไขในการค้ามากขึ้น อีกทั้งประเด็นการผลิตที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม สุขภาพและสัตว์จะมีความเข้มข้นมากขึ้น และอาจถูกหยิบยกมาเป็นข้อจำกัดทางการค้า นอกจากนี้ ไทยจะแข่งขันยากขึ้นจาก การเริ่มลดภาษีสินค้าของประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม การเคลื่อนย้ายเสรีแรงงานทักษะที่เป็นทั้งโอกาสและอุปสรรค และการที่หลายประเทศมีเป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการในอนาคตที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นอินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม และไทย ทำให้การพัฒนาของแต่ละประเทศต้องคำนึงถึงความสามารถได้เปรียบเฉพาะตัวในการวางตำแหน่งทางยุทธศาสตร์การค้าสินค้าและบริการของตนเอง ซึ่งไทยต้องผลักดันการลงทุนของไทยในประเทศอาเซียนมากขึ้น รวมทั้งต้องมีมาตรการทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ตลอดจนการปรับตัวของภาคเอกชนและเกษตรกร เพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนอย่างแท้จริง

3.2.1.4 รูปแบบการค้ามีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่การค้าเสรีเฉพาะกลุ่มมากขึ้น และมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่หลากหลายขึ้น เพื่อขยายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นทั้งโอกาสที่กว้างขึ้นสำหรับการค้าและการลงทุน แต่ในขณะเดียวกันการแข่งขันก็จะรุนแรงขึ้นทั้งในรูปของกลุ่มประเทศและสำหรับแต่ละประเทศ ประเทศไทยจึงต้องกำหนดยุทธศาสตร์การแข่งขันและความร่วมมือระหว่างประเทศที่ชัดเจนขึ้น ทั้งในเรื่องฐานตลาดการค้าการลงทุนในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และในระดับโลก และในเรื่องสาขาการผลิต การบริการที่ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม การแข่งขันที่รุนแรงขึ้นโดยอาศัยการเพิ่มประสิทธิภาพและการพัฒนานวัตกรรมนั้น มีแนวโน้มว่าประเทศต่าง ๆ จะนำมาตราการที่ไม่ใช่ภาษี มาใช้เป็นเครื่องมือในการกีดกันการค้าโดยอ้อมมากขึ้น อาทิ มาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชน มาตรฐานความปลอดภัยอาหาร และมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม

3.2.1.5 การเปลี่ยนแปลงกฎ/กติกาการค้าโลก กฎ/กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลก ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีผลต่อการปรับเปลี่ยน

นโยบายของทุกประเทศ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงและพึ่งพิงกับต่างประเทศสูง รวมถึงประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจากสถานการณ์กระแสโลกาภิวัตน์ โลกได้ถูกล้อมรวมกลายเป็นสังคมเดียว ทำให้แรงงาน สินค้าและบริการ เทคโนโลยี และเงินทุนเคลื่อนย้ายข้ามประเทศได้คล่องตัวมากขึ้น ประกอบกับการขยายตัวของ การเปิดเสรีทางการค้าทั้งในระดับพหุภาคี (Multilateralism) และทวิภาคี (Bilateralism) ส่งผลให้การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมีการแข่งขันรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลก ยังได้กลายเป็นแรงเสริมให้ประเทศต่าง ๆ ปรับปรุงและบังคับใช้มาตรการทางการค้าที่ไม่มีภาษี (Non-tariff Measures: NTMs) เพิ่มขึ้น อาทิเช่น มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการด้านแรงงาน มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน เป็นต้น ตัวอย่างที่เด่นชัด ได้แก่ กรณีออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน ไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IUU) ของสหภาพยุโรป และสินค้านำเข้าต้องไม่ผลิตโดยเด็กหรือนักโทษของสหรัฐอเมริกา รวมถึงมาตรการที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาโลกร้อน อาทิ การเรียกเก็บภาษีคาร์บอนจากสินค้านำเข้าของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงกฎ/กติกาของโลกมีแนวโน้มที่จะทวีความเข้มข้นขึ้น ทำให้การส่งสินค้าไปจำหน่ายได้ยากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการค้าการลงทุน และการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย

3.2.1.6 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล ในช่วงที่ผ่านมา การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีสื่อสารและเทคโนโลยีชีวภาพ เป็นต้น ทำให้รูปแบบการผลิต การดำเนินธุรกิจ และการใช้ชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปมากอย่างรวดเร็ว โดยแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ทำให้เกิดสาขาอุตสาหกรรมและบริการใหม่ ๆ ที่ผสมผสานการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการในการผลิต บริการ และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยหนึ่งในอุตสาหกรรมใหม่ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น คือ กลุ่มอาหารเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ ดังนั้น การขับเคลื่อนภาคเกษตรของไทยให้เติบโตได้อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพในยุคดิจิทัลนั้น จำเป็นต้องเร่งพัฒนาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดสมัยใหม่ และข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างสมบูรณ์แบบมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรและอาหาร

3.2.1.7 แนวโน้มประชากรโลกเพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการบริโภคอาหารและพลังงานเพิ่มขึ้น องค์การสหประชาชาติประเมินว่า จำนวนประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 9,100 ล้านคน ในปี 2593 โดยส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มของประชากรในประเทศกำลังพัฒนาแอฟริกาและเอเชีย หากประชากรโลกเพิ่มขึ้นตามที่คาดการณ์ไว้ จะส่งผลกระทบต่อความต้องการบริโภคอาหารและพลังงาน ดังนั้น ประเทศไทยในฐานะผู้ผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญของโลก ควรใช้ประโยชน์จากโอกาสดังกล่าวนี ในการวางแผนการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรและอาหาร เพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้นจากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากร

3.2.1.8 การเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและรูปแบบการดำเนินชีวิต องค์การสหประชาชาติประเมินสถานการณ์ว่า ในช่วงปี 2544–2643 จะเป็นทศวรรษแห่งผู้สูงอายุจากการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.3 ในปี

2558 เป็นร้อยละ 13.8 ในปี 2563 โดยมากกว่าร้อยละ 50 จะอาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีสัดส่วนการบริโภคมากกว่าร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด และกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นกลุ่มสำคัญที่ทำให้มีการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการบริโภคสินค้าและบริการด้านสุขภาพ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยในการพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารเพื่อรองรับความต้องการของผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว

3.2.1.9 วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ประกอบด้วย 17 เป้าหมายและ 169 เป้าประสงค์ จะมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต โดยเฉพาะจัดความยากจนให้หมดไป การสร้างหลักประกันในการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน ยุกระดับคุณภาพน้ำเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำทุกภาคส่วน การมีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการเกิดของเสีย การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทะเล การปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้อย่างยั่งยืน และการหยุดยั้ง การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น ทำให้ประเทศต้องมีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาเพื่อรักษาฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด และส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในระดับโลกร่วมกัน

3.2.2 การเปลี่ยนแปลงระดับประเทศ

3.2.2.1 กฎหมายหลายฉบับยังไม่ได้มาตรฐานสากล ประกอบกับการเข้าร่วมลงนามในพิธีสาร ตราสาร และข้อผูกพันอื่น ๆ ภายใต้ความร่วมมือขององค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ของประเทศไทย อาทิ องค์กรการค้าโลก ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พันธกรณีสหประชาชาติเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นเงื่อนไขให้ภาครัฐต้องปรับปรุงกฎ ระเบียบ ตลอดจนแนวปฏิบัติงานให้ได้มาตรฐานสากล สอดคล้องกับพันธกรณีที่ประเทศไทยได้ทำความตกลงไว้กับประเทศต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามข้อตกลงที่ได้ร่วมลงนามไว้

3.2.2.2 ความร่วมมือระหว่างประเทศและความเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนา ประเทศไทยมีบทบาทที่โดดเด่นมากขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ เวทีภูมิภาค และเวทีประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีความใกล้ชิดกับนานาประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอนุภูมิภาคและภูมิภาคเอเชีย กระแสโลกภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้นและการเปลี่ยนแปลงชั่วอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นหลายศูนย์ โดยที่อำนาจทางเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียมีพลังมากขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการปรับตัวของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยาย ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีและสารสนเทศ กับกลุ่มประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออก

3.3 กรอบแนวคิดในการยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560–2564

กรอบแนวคิดในการยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศฯ จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ฯ เป็นไปได้อย่างราบรื่นและไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งกับยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องที่นำมาพิจารณาประกอบด้วย กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579)/แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)/แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ 4 ปี (2558–2561)/ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2555–2564/และแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานและพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านเกษตรต่างประเทศให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งกรอบความคิดแต่ละกรอบมีสาระที่เกี่ยวข้องสรุปได้ ดังนี้

3.3.1 กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579)

วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

3.3.1.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคง

แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาระบบ กลไก มาตรฐาน และความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับ/เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร และน้ำ

3.3.1.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

มุ่งเน้นการยกระดับผลิตภาพและการใช้นวัตกรรมในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในสาขาอุตสาหกรรม เกษตรและบริการ/การสร้าง ความมั่นคงและปลอดภัยด้านอาหาร โดยมีแนวทางในการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่

1) สมรรถนะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่น/ส่งเสริมการค้าและการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน/การพัฒนาประเทศสู่ความเป็นชาติการค้าเพื่อเป็นศูนย์กลางการค้าและได้ประโยชน์จากห่วงโซ่มูลค่าในภูมิภาคเพิ่มขึ้น

2) การพัฒนาภาคผลิตการเกษตร ได้แก่ เสริมสร้างฐานการผลิตการเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพิ่มขีดความสามารถในการการแข่งขันของภาคเกษตร พัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารที่มีศักยภาพในการแข่งขัน/ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้ปรับตัวสู่รูปแบบเกษตรยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง โดยพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

4) การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับประเทศใน อนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติ/ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ/ส่งเสริมความร่วมมือกับภูมิภาคและนานาชาติในการสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน อาหาร สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการภัยพิบัติ/ส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้ประสานประโยชน์ในการเชื่อมโยงและสร้างความสมดุลของความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับกลุ่มอำนาจทาง

เศรษฐกิจต่าง ๆ/เพิ่มบทบาทและการมีส่วนร่วมของไทยในองค์การระหว่างประเทศในการผลักดันการพัฒนาในอนุภูมิภาคและภูมิภาค/สนับสนุนการเปิดการค้าเสรี

3.3.1.3 ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การจัดระบบอนุรักษ์ พื้่นฟู และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ/การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ/และการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

3.3.1.4 ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีขนาดที่เหมาะสม เกิดความคุ้มค่าและรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมาก/การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐในการปฏิบัติราชการ/การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ตลอดจนพัฒนาหน่วยงานภาครัฐและบุคลากรที่มีหน้าที่เสนอความเห็นทางกฎหมายให้มีศักยภาพ

3.3.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)

ยุทธศาสตร์ที่ 10 ยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ ประเทศเพื่อนบ้าน และภูมิภาค ให้เกิดการประสานและพัฒนาความร่วมมือกันระหว่างประเทศ ทั้งในเชิงรุกและรับอย่างสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการดูแลการดำเนินงานตามข้อผูกพันและพันธกรณีตลอดจนมาตรฐานต่าง ๆ ที่ไทยมีความเกี่ยวข้องในฐานะประเทศสมาชิก ทั้งในเวทีระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับอนุภูมิภาค อาทิ การดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) การประมง การค้ามนุษย์ และอื่น ๆ ให้เข้าสู่มาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก เป็นต้น/การเตรียมความพร้อมในการรองรับและดำเนินงานของประเทศไทยภายหลังการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 (Post-ASEAN 2015)/การปรับตัวและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อรองรับและสอดคล้องกับการดำเนินงานตามพันธกรณีของความร่วมมือระดับภูมิภาค อาทิ Regional Comprehensive Economic Partnerships (RCEP) เป็นต้น/การเสริมสร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศในอนุภูมิภาค ประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาค

3.3.3 แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ 4 ปี (2558–2561)

3.3.3.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ส่งเสริมให้ชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นชายแดนแห่งการร่วมมือ/ส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน

3.3.3.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน:

กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ผลักดันบทบาทนำของไทยในการส่งเสริมความเชื่อมโยงภายในและภายนอกภูมิภาค รวมทั้ง ความสอดคล้องด้านกฎระเบียบ/ผลักดันให้อาเซียนมีท่าที่ร่วมกัน เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ

3.3.3.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างสถานะความสัมพันธ์กับประเทศยุทธศาสตร์
กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ต่อยอดความสัมพันธ์กับประเทศและกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพและเป็นมหาอำนาจใหม่ ๆ

3.3.3.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 ผลักดันบทบาทไทยที่สร้างสรรค์และรับผิดชอบเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก

กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ปกป้องผลประโยชน์ของไทยและแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศ อาทิ การค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อม/ผลักดันการปฏิบัติตามและเผยแพร่มาตรฐานสากลตามพันธกรณีระหว่างประเทศของไทย

3.3.3.5 ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายขยายธุรกิจการค้าและการลงทุนของภาครัฐและเอกชนในต่างประเทศ ทั้งในตลาดเดิมและตลาดใหม่/พัฒนาความร่วมมือและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม/พัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านพลังงาน ความมั่นคงทางอาหารและสินค้าเกษตร/ผลักดันความเชื่อมโยงและส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและกับภายนอกภูมิภาค

3.3.3.6 ยุทธศาสตร์ที่ 6 เสริมสร้างภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และทัศนคติที่ดีต่อไทย
กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ประชาคมโลกเห็นศักยภาพและจุดเด่นของไทย ตลอดจนมีความเข้าใจต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย

3.3.4 ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2555–2564

3.3.4.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการและวิสาหกิจ (Smart Enterprise) สู่การเป็น Trading Nation

กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการและวิสาหกิจอย่างครบวงจรทั้งในด้านการผลิตและการค้า/การส่งเสริมการสร้างปรับใช้และต่อยอดนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสินทางปัญญาเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของผู้ประกอบการ/การส่งเสริมผู้ประกอบการที่มีความพร้อมในการเชื่อมต่อกับห่วงโซ่มูลค่าของภูมิภาคหรือโลก (Global/Regional Value Chain)

3.3.4.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การใช้อาเซียนเป็นฐานไปสู่เวทีโลก (ASEAN One)

กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การมีบทบาทนำในการเชื่อมโยงการค้า การลงทุนและความร่วมมือที่แน่นแฟ้นขึ้นกับเอเชีย โดยใช้อาเซียนเป็นฐานในการต่อยอดความตกลงทางการค้าที่มีอยู่/การส่งเสริมและขยายโอกาสจากการค้าชายแดน/การติดตามและตรวจสอบและเพิ่มบทบาทด้านการเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning) และแนวทางการปรับตัวที่เป็นรูปธรรมถึงการใช้มาตรการทางการค้าใหม่ ๆ/การนำผู้ประกอบการและผู้ลงทุนไทยที่มีความพร้อมออกไปหาช่องทางทำธุรกิจในอาเซียน

3.3.4.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation Economy)

กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ทำการตลาด (Marketing) หรือ การสร้างภาพลักษณ์ (Branding) ประเทศไทย/การส่งเสริมการสร้างคุณภาพและมาตรฐานสินค้าและบริการให้สูงเป็นที่ยอมรับในระดับสากล/ส่งเสริมธุรกิจบริการที่สอดคล้องกับ Global New Demand (สินค้าและบริการที่ใส่ใจสุขภาพ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น)/การเสริมสร้างการผลิตและการบริโภคสินค้าและบริการที่นำไปสู่การลดก๊าซเรือนกระจก ลดมลพิษ ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3.3.4.4 ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการค้า (New Trade Infrastructure)

กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การพัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบทางการค้า

3.3.5 แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)

3.3.5.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร
แนวทางที่สำคัญ ได้แก่ ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อตอบสนองต่อตลาดระดับพรีเมียม และกระแสนิยมของกลุ่มคนรักสุขภาพ

3.3.5.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน

แนวทาง ที่สำคัญ ได้แก่ ส่งเสริมและพัฒนาให้มีการนำระบบติดตามและตรวจสอบย้อนกลับ (Track and Traceability) มาใช้ให้มากขึ้น เพื่อสร้างมูลค่าและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ/ส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์ที่ดีต่อสุขภาพ/ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และอาหารฮาลาล เพื่อส่งออกไปยังตลาดเฉพาะ (Nice Market) ในต่างประเทศ/และสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

3.3.5.3 ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

แนวทางที่สำคัญ ได้แก่ จัดทำความร่วมมือทางการเกษตรกับต่างประเทศ ที่มีเทคโนโลยีและระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรที่ก้าวหน้า/เน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีและแลกเปลี่ยนประโยชน์อย่างเท่าเทียม

3.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสำหรับยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564²

การจัดทำยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 นี้ คณะทำงานยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ทำงานวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา กำหนดยุทธศาสตร์ฯ สรุปได้ดังนี้

3.4.1 จุดแข็ง (Strength)

3.4.1.1 ภาคเกษตรไทยสามารถผลิตสินค้าเกษตรต้นน้ำและสินค้าเกษตรแปรรูปอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศคู่ค้าได้อย่างหลากหลาย (เช่น อาหารฮาลาล สินค้าอินทรีย์)

3.4.1.2 มีหน่วยงานจัดทำและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารระดับชาติ ซึ่งเข้าร่วมและมีบทบาทในการจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมถึงในระดับภูมิภาคด้วย

3.4.1.3 สินค้าเกษตรไทยมีการพัฒนาระบบควบคุมคุณภาพและระบบตรวจสอบรับรองตามมาตรฐานสากล ทำให้ผู้บริโภคในประเทศและต่างประเทศมีความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าของไทยเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง

3.4.1.4 สินค้าเกษตรไทยมีคุณภาพและมีเอกลักษณ์ได้รับความนิยมจากผู้บริโภค (เช่น ข้าวสังข์หยด กาแฟดอยช้าง ทุเรียน มังคุด เป็นต้น) ทำให้สามารถสร้างแบรนด์ไทยได้ (เช่น ข้าวหอมมะลิ กาแฟดอยช้าง กาแฟ ดอยตุง เป็นต้น)

3.4.1.5 ผู้ประกอบการมีองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถแปรรูปสินค้าเกษตรได้หลากหลาย และสร้างมูลค่าเพิ่มได้

3.4.1.6 การดำเนินนโยบายด้านการเกษตรของไทยเป็นที่ยอมรับในเวทีโลก (เช่น นโยบายส่งเสริมการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และตามแนวทางภูมิใหม่) ในการแก้ปัญหาความไม่มั่นคงอาหารและความยากจน และการทำเกษตรอย่างยั่งยืน

3.4.1.7 มีการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านต่างประเทศไว้อย่างชัดเจน ทั้งหน่วยงานกลาง (Focal point) ในระดับกระทรวงและหน่วยงานย่อยในระดับกรม

3.4.2 จุดอ่อน (Weakness)

3.4.2.1 การควบคุมคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร ยังไม่สามารถควบคุมได้ถึงกระบวนการผลิตให้มีคุณภาพมาตรฐานได้ทั้งหมด รวมถึงกลไก/กระบวนการตรวจสอบคุณภาพทั้งนำเข้าและส่งออกยังไม่ทั่วถึง

3.4.2.2 ขาดข้อมูลการวิเคราะห์/วิจัยเชิงรุกด้านการตลาดของสินค้าเกษตรและอาหาร เช่น รูปแบบ รสนิยม และคุณภาพ เพื่อรองรับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนปัจจัยเชิงลบที่อาจส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

² วิเคราะห์โดยคณะทำงานยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560–2564

3.4.2.3 ขาดการจัดการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทั้งในและต่างประเทศ ที่เป็นระบบและเป็นปัจจุบัน

3.4.2.4 ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรเชิงรุก ในการสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐาน และเสริมสร้างภาพลักษณ์สินค้าเกษตรและอาหารของไทย

3.4.2.5 สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศมีพื้นที่รับผิดชอบกว้างขวางมาก ไม่สามารถติดตามงานหรือช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรในต่างประเทศได้ครอบคลุมเพียงพอ โดยเฉพาะประเทศที่เป็นตลาดการค้าใหม่ เช่น CLMV และตะวันออกกลาง

3.4.2.6 ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ทั้งภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ตลอดจนขาดการบูรณาการกับหน่วยงานภายนอก อาทิ ด้านการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร ทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรในต่างประเทศยังขาดเอกภาพ มีความล่าช้า ไม่ตรงกับปัญหา และไม่เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

3.4.2.7 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.) ไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการควบคุม กำกับ ดูแลด้านส่งออก-นำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร ทำให้ขาดอำนาจต่อรองและข้อมูลได้แจ้งในการเจรจาสินค้าเกษตรทั้งทวีภาคีและพหุภาคี (ไม่มี Single agency ด้านส่งออก-นำเข้าสินค้าเกษตร การทำงานนำเข้าอยู่ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ทำให้ กษ. ไม่สามารถควบคุม กำกับ ดูแลได้ครอบคลุมตามนิยามของการเกษตรต่างประเทศ จึงขาดข้อมูลสินค้าเกษตรขาเข้า เช่น การสุ่มตรวจสิ่งปนเปื้อน การตรวจโรค หรือ เชื้อต่าง ๆ)

3.4.2.8 ขาดกระบวนการสร้างบุคลากรด้านเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อย่างเป็นระบบและเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ (Carrier Path) ที่ชัดเจน

3.4.3 โอกาส (Opportunity)

3.4.3.1 ความร่วมมือด้านการเกษตร/กลไกการหารือ (ด้านมาตรการสุขอนามัย และสุขอนามัยพืช) กับประเทศต่าง ๆ ทั้งในแบบทวีภาคีและพหุภาคี รวมถึงองค์การระหว่างประเทศ เป็นการสร้างเวทีและโอกาสในการร่วมแก้ไขปัญหาคำนำเข้า-ส่งออก รวมทั้งการเปิดตลาดสินค้าเกษตร ตลอดจนทำให้เกิดการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการพัฒนาภาคเกษตรของไทย

3.4.3.2 เวทีโลกหันมาให้ความสำคัญกับด้านการเกษตรและอาหารเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นความมั่นคงอาหาร และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศด้านต่าง ๆ ในภาคเกษตรมากขึ้น

3.4.3.3 การเข้าร่วมเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงการเปิดเสรีทางการค้า กับประเทศคู่ค้าสำคัญ ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าและการลงทุนได้คล่องตัวขึ้น สินค้าเกษตรของไทย มีตลาดรองรับมากขึ้น อีกทั้งวัตถุดิบนำเข้ามีราคาถูกลง

3.4.3.4 ประเทศเพื่อนบ้านมีวัตถุดิบราคาถูก และค่าจ้างแรงงานเกษตรต่ำกว่า ประเทศไทย ตลอดจนได้รับการยกเว้นทางภาษีภายใต้กรอบของ GSP เป็นโอกาสให้ผู้ประกอบการ ไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ ยังช่วยแก้ปัญหาสภาพแวดล้อม (กรณีพื้นที่ในประเทศ ไม่เหมาะสมแก่การผลิต) ปัญหาแรงงาน และปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3.4.3.5 การเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ทำให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และเผยแพร่ไปยังทั่วโลกได้อย่างรวดเร็ว เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์มากขึ้น

3.4.3.6 ทิศทางความตื่นตัวเกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่ดีต่อสุขภาพจากสังคมผู้สูงอายุ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวโน้มความใส่ใจสุขภาพของคนรุ่นใหม่ ทำให้สินค้าเกษตรเฉพาะกลุ่มมีอัตราการเติบโตสูงขึ้น เช่น สินค้าเกษตรอินทรีย์ และสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3.4.4 ภัยคุกคาม (Threat)

3.4.4.1 ราคาสินค้าเกษตรและอาหารในตลาดโลกมีความผันผวน ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกของไทย

3.4.4.2 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ ทำให้เกิดภัยพิบัติถี่ และรุนแรงมากขึ้น และโรคระบาดรุนแรงขึ้น ทำให้เกิดความเสียหายหรือความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

3.4.4.3 การเปลี่ยนแปลงนโยบายเกษตรของประเทศคู่ค้าสำคัญ อาจส่งผลกระทบต่อ การผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของไทย เช่น การเพิ่มพื้นที่ปลูกยางพาราของจีน การส่งเสริมการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม (GMOs) การเพิ่มการลงทุนภาคเกษตรทั้งในประเทศและ ต่างประเทศของประเทศที่นำเข้าอาหารสุทธิ

3.4.4.4 ประเทศคู่ค้ามีแนวโน้มในการใช้มาตรการที่มีใช้ภาษีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และมาตรการ ด้านแรงงาน (เช่น การบังคับใช้กฎระเบียบเรื่อง IUU fishing ของสหภาพยุโรป) การใช้มาตรฐาน เอกชนสำหรับสินค้าเกษตรและอาหารส่งออกในต่างประเทศ เช่น มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ การติดฉลาก Carbon footprint ฯลฯ ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าเกษตรของไทย

3.4.4.5) ในเวทีโลก ประเทศพัฒนาแล้วมักกำหนดประเด็นการค้ามิติใหม่ หลักเกณฑ์หรือหลักการใหม่ ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย/ดำเนินงาน (เช่น หลักการ ลงทุนระบบเกษตรและอาหารอย่างรับผิดชอบ หรือ RAI) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินนโยบายด้าน การเกษตรของไทยในอนาคต

3.4.4.6 การรวมตัวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้สินค้าเกษตรบางชนิด ที่มีต้นทุนต่ำจากประเทศอาเซียน เข้ามาแข่งขันกับสินค้าเกษตรของไทย รวมถึงนักลงทุนจากประเทศ ในอาเซียนจะเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับการแข่งขันที่สูงขึ้น

3.4.4.7 การปลอมปนสินค้าเกษตรและอาหารของไทยในต่างประเทศ ส่งผลเสีย ต่อภาพลักษณ์สินค้าเกษตรของไทย

3.4.4.8 การขาดช่วงของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านต่างประเทศ ซึ่งเกิดจาก การโยกย้ายและการเกษียณอายุราชการ

3.4.4.9 ข้อจำกัดในด้านงบประมาณ กรณีที่มีประเด็นเฉพาะหน้าเข้ามาและ ต้องการการแก้ปัญหา แต่ไม่ได้มีการตั้งงบประมาณเอาไว้เพียงพอ

3.5 ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560–2564

3.5.1 วิสัยทัศน์

งานด้านการเกษตรต่างประเทศมีคุณภาพ เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

3.5.2 พันธกิจ

- 1) เสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านคุณภาพมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหารในตลาดต่างประเทศ
- 2) ศึกษาและติดตามข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการด้านการเกษตรของต่างประเทศ ทั้งด้านการค้า การลงทุน และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบูรณาการและพัฒนาสารสนเทศเพื่อสนับสนุนงานด้านต่างประเทศ
- 3) ร่วมมือกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ด้านการวิจัยและพัฒนาวิชาการ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร
- 4) ประสานงาน ดำเนินกระบวนการเกี่ยวกับการเจรจา และการสนับสนุนข้อมูลด้านเทคนิคของผลิตผลเกษตรและอาหาร

3.5.3 เป้าประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารของไทยให้เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ
- 2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรต่างประเทศ สำหรับกำหนดนโยบายและมาตรการเชิงรุกและเชิงรับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว
- 3) เพื่อพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตรกับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และพัฒนาศักยภาพการเกษตรของไทย ตลอดจนผลักดันบทบาทของไทยในประชาคมโลก
- 4) เพื่อพัฒนาศักยภาพกลไกการขับเคลื่อนและบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ สำหรับเตรียมความพร้อมรับมือกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

3.5.4 ประเด็นยุทธศาสตร์

3.5.4.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเพิ่มศักยภาพของสินค้าเกษตรและอาหารของไทยในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ
- 2) เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าเกษตรและอาหารของไทยในต่างประเทศ

เป้าหมาย สินค้าเกษตรและอาหารของไทยมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ที่ 1.1 เพิ่มศักยภาพของกระบวนการจัดการปัญหาสินค้าเกษตร
และอาหารในต่างประเทศอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 1.2 เสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า
เกษตรและอาหาร

กลยุทธ์ที่ 1.3 พัฒนาข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ รองรับมิติงานที่
ซับซ้อนมากขึ้น

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กลยุทธ์ที่ 1.1 เพิ่มศักยภาพของกระบวนการจัดการปัญหาสินค้าเกษตรและอาหารในต่างประเทศอย่างยั่งยืน	
1.1.1 สร้างกลไกบูรณาการระดับหน่วยงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและบูรณาการการแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้าง/เชิงนโยบาย รวมถึงปัญหาเฉพาะในเชิงลึกและการแก้ปัญหาเชิงกว้าง ลักษณะ Cross-cutting Issues ที่ได้รับผลกระทบมาจากนโยบายระหว่างประเทศ (เช่น IUU, RAI, WTO, Climate change) เพื่อจัดทำนโยบาย/มาตรการเชิงรุก และเชิงรับ	กษ./พณ./กต./เอกชน
1.1.2 พัฒนาระบบการเตือนภัย/แจ้งปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ จัดทำข้อมูลเชิงลึก (รายพื้นที่/การคาดการณ์ประเด็นคุกคาม) ที่อาจส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรและอาหารไทย	สพช.
กลยุทธ์ที่ 1.2 เสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหาร	
1.2.1 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการเป็นฐานการผลิต การแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารที่หลากหลาย มีคุณภาพและมาตรฐานสูงของไทย ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดทำเว็บไซต์ เอกสาร บทความ และสื่อเผยแพร่ต่าง ๆ/หน่วยงานภาครัฐ-เอกชนที่อยู่ต่างประเทศ /การจัดงานแสดงสินค้า/ การพาเยี่ยมชมการผลิตที่ได้มาตรฐาน/การรณรงค์ให้ใช้ผลไม้ตามฤดูกาลสำหรับการประชุมสัมมนา เป็นต้น	กษ./พณ./กต./เอกชน
กลยุทธ์ที่ 1.3 พัฒนาข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ รองรับมิติงานที่ซับซ้อนมากขึ้น	
1.3.1 จัดทำข้อมูลรายภูมิภาค /รายประเทศ/รายสินค้า (Area base/Issue base) เพื่อบริการการค้า การลงทุน การกำหนดมาตรฐาน และโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยจัดทำเป็นฐานข้อมูลที่เป็นหนึ่งเดียว (Single data)	สกต./หน่วยงานในกษ.
1.3.2 ติดตามและวิเคราะห์นโยบาย การค้า การลงทุน เทคโนโลยีทางการเกษตร รวมทั้งกฎ/ระเบียบ พันธกรณี และมาตรการระหว่างประเทศเพื่อกำหนดนโยบาย/มาตรการตอบสนอง	สศก./มกอช./กวก./กสก./ปม./ปศ./กช./มม./ชป.

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
1.3.3 ศึกษา วิจัย สํารวจ การพัฒนาในด้านการเกษตรและอาหาร รวมถึงการเปลี่ยนแปลงความต้องการของสินค้าเกษตรและอาหารของผู้ประกอบการในตลาดต่างประเทศ เพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายของการผลิตสินค้าเฉพาะกลุ่มในต่างประเทศ (อาทิ สินค้าอินทรีย์/ฮาลาล/สินค้าธรรมชาติ (Natural Product)/Gluten Free/Non-GMO เป็นต้น) เพื่อแสวงหาโอกาสในการเปิดตลาดสินค้าเกษตรและอาหารใหม่ในต่างประเทศ	สปช./สศก./มกอช./ กวก./กสท./ปม./ ปศ./กช./มม.

3.5.4.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความร่วมมือแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อกำหนดบทบาท/ท่าที/เป้าหมายของไทยในกรอบความร่วมมือกับต่างประเทศให้มีความชัดเจน
- 2) เพื่อพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศ ทั้งในฐานะผู้ให้ ผู้รับ และความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ตลอดจนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเกษตรกร

เป้าหมาย ความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด จำนวนงานวิจัย/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม/การเข้าร่วมประชุมกับต่างประเทศ และการเผยแพร่ องค์ความรู้เพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ที่ 2.1 กำหนดท่าทีที่ชัดเจนในการดำเนินงานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 2.2 ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร จากกรดำเนินงานร่วมกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กลยุทธ์ที่ 2.1 กำหนดท่าทีที่ชัดเจนในการดำเนินงานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ	
2.1.1 วิเคราะห์และกำหนดท่าที/บทบาท/เป้าหมายที่ชัดเจน (Area base/Issue base) ภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ และกำหนดแนวทาง การจัดทำและใช้ประโยชน์จาก MOU ด้านการเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม	หน่วยงานใน กช.
2.1.2 สนับสนุนการมีบทบาทของไทยในการแสดงจุดยืน/ท่าทีใน การจัดการ ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร รวมถึงการกำหนดแนวทาง การปฏิบัติทาง การค้าสินค้าเกษตรและอาหาร (กฎ/ระเบียบ/มาตรฐาน) ในระดับนานาชาติ	หน่วยงานใน กช.

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ภายใต้กรอบความร่วมมือ/องค์การระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคีโดยคำนึงถึงพันธกรณี	
กลยุทธ์ที่ 2.2 ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร จากการดำเนินงานร่วมกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ	
2.2.1 ส่งเสริมการจัดทำแผนงาน/โครงการศึกษาวิจัย เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้/เทคโนโลยีและนวัตกรรม/แนวทางปฏิบัติในการเกษตรร่วมกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ ในประเด็นที่เป็นปัญหา หรือมีความสนใจร่วมกัน	หน่วยงานใน กษ.
2.2.2 สนับสนุนให้มีเวทีถ่ายทอด/แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการเกษตร (เทคโนโลยี/นวัตกรรม/แนวปฏิบัติที่ดี) ร่วมกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งเผยแพร่ผลจากการเจรจา/ความร่วมมือ/ความตกลง ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน	หน่วยงานใน กษ.

3.5.4.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาศักยภาพความพร้อมของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วัตถุประสงค์

- 1) เพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนงานของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศ
- 2) พัฒนาและเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศ

เป้าหมาย บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศสามารถขับเคลื่อนงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตัวชี้วัด จำนวนบุคลากรที่ทำงานด้านการเกษตรต่างประเทศได้รับการพัฒนาและมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น (ภาษา/วิชาการ/เทคนิคการเจรจาต่อรอง)

กลยุทธ์ที่ 3.1 พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับบริบทงานที่เปลี่ยนแปลงไป

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กลยุทธ์ที่ 3.1 พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศ	
3.1.1 เพิ่มภารกิจในการปฏิบัติงานของหน่วยงานหลักในด้านพืช สัตว์ และประมง และหน่วยงานสนับสนุน (เช่น ด้านความร่วมมือ ด้านการค้า และด้านมาตรฐาน เป็นต้น) ตลอดจนบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งใน	หน่วยงานใน กษ.

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
และต่างประเทศ รวมถึงภาคเอกชน และเกษตรกร เพื่อให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	
3.1.2 กำหนดกลไกประจำสำหรับกระบวนการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรด้านการเกษตรต่างประเทศเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ที่รอบด้าน	สกต./หน่วยงานใน กษ.
3.1.3 พิจารณาปรับโครงสร้างของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านเกษตรต่างประเทศ/สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ และอัตรากำลังคนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและภารกิจที่เพิ่มขึ้น รองรับการขยายตัวด้านการค้าและการลงทุนสินค้าเกษตรและอาหาร ทั้งในตลาดเดิมและตลาดใหม่	สป.กษ./หน่วยงานใน กษ.
กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป	
3.2.1 กำหนดแนวทางการคัดเลือกบุคลากรที่จะไปปฏิบัติงานที่สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศที่ชัดเจนเป็นธรรมสอดคล้องกับภารกิจ และกำหนดแนวทางสายอาชีพที่ชัดเจน เป็นธรรม ให้แก่กลุ่มบุคลากรที่จะไปปฏิบัติงาน และเมื่อกลับจากการปฏิบัติงาน ณ สำนักงานที่ปรึกษาฯ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของ กษ.	สป.กษ.
3.2.2 กำหนดแผนพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในด้านต่างประเทศของ กษ. ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีองค์ความรู้ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง เพื่อรองรับงานด้านต่างประเทศ	สกต./สกธ./หน่วยงานใน กษ.

หมายเหตุ

สกธ. คือ สถาบันเกษตรราธิการ สำนักงาน
ปลัดกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์

สกต. คือ สำนักงานการเกษตรต่างประเทศ
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์

สปษ. คือ สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตร
ต่างประเทศ สำนักงาน
ปลัดกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์

สป.กษ. คือ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์

กษ. คือ กรมการข้าว

ชป. คือ กรมชลประทาน

กตส. คือ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ปม. คือ กรมประมง

ปศ. คือ กรมปศุสัตว์

พด. คือ กรมพัฒนาที่ดิน

กวก. คือ กรมวิชาการเกษตร

กสก. คือ กรมส่งเสริมการเกษตร

กสส. คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์

มม. คือ กรมหม่อนไหม

สปก. คือ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อ
เกษตรกรรม

มกอช. คือ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตร
และอาหารแห่งชาติ

ผล. คือ กรมฝนหลวงและการบินเกษตร

สศก. คือ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.6 ผลการศึกษา

3.6.1 การบูรณาการการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564

จากการที่ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ไว้ 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความร่วมมือแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาศักยภาพความพร้อมของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ถึงแม้จะกำหนดแนวทางการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์ฯ ในรูปแบบของการบูรณาการไว้รวมทั้งระบุถึงส่วนราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่จะกำหนดให้เป็นการบูรณาการการทำงานเฉพาะภายในส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เท่านั้น มีเพียงยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย เท่านั้นที่กำหนดให้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับส่วนราชการภายนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงพาณิชย์ รวมทั้งภาคเอกชน ซึ่งยุทธศาสตร์ก็ยังไม่ได้กำหนดรายละเอียดว่าควรจะต้องทำงานแบบบูรณาการกันอย่างไร

ซึ่งในประเด็นนี้ ท่านเอกอัครราชทูต ธฤต จรุงวัฒน์ ได้ให้ความเห็นว่า ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 ควรขยายการบูรณาการการทำงานระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณี ที่พื้นที่ในการทำงานในต่างประเทศ ที่ไม่มีสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรในต่างประเทศตั้งอยู่ เพื่อให้การทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น

3.6.2 การให้สัมภาษณ์ของบุคคลต่าง ๆ

การศึกษานี้ ได้ทำการสัมภาษณ์ ได้ทำการสัมภาษณ์ข้าราชการที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการเกษตรต่างประเทศจำนวน 3 หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ยังขาดการให้สัมภาษณ์ของภาคเอกชน ที่ถือว่าผู้มีส่วนได้เสียในการทำงานแบบบูรณาการภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 ทั้งนี้เนื่องจาก ข้อจำกัดด้านเวลาของผู้ทำการศึกษา ดังนั้น หากต้องการให้ผลการศึกษาที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของการเห็นของภาคเอกชน

ประเด็นในการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ประกอบด้วย

1) ความสำคัญ ความจำเป็นและความมีส่วนร่วมของการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564

2) การมีส่วนร่วมในการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 ของหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งกิจกรรมตัวอย่างที่หน่วยงานจะมีส่วนร่วมในการทำงานหรือร่วมทำงานร่วมกัน

3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564

3.6.2.1 ความเห็นของข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายวินิจ อธิสุข ผู้อำนวยการกองเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ให้ความเห็น ดังนี้

1) การบูรณาการระหว่างหน่วยราชการมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผลสำเร็จของการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่สามารถดำเนินการโดยลำพัง โดยปราศจากความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ และภาคเอกชน

2) ในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรมีการทำงานดังนี้

- ควรจัดทำกระบวนการจัดการ เรียนรู้ แก้ไขปัญหาด้านการเกษตรต่างประเทศทั่วไประดับนโยบายและระดับปฏิบัติ เพื่อเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบทั้งในมิติของประเด็นปัญหา และมิติเชิงภูมิภาค/รายประเทศ

- ควรมีการเตรียมการล่วงหน้าโดยแลกเปลี่ยนและคาดการณ์ประสบปัญหา/โอกาส จากผลกระทบของข้อตกลงในองค์การระหว่างประเทศ และความตกลงระดับประเทศ โดยต้อง cross cutting ในมิตินโยบาย มิติด้านมาตรการทางการค้า (ภาษีและมิใช่ภาษี) มาตรการด้านความปลอดภัยอาหาร ฯลฯ

- ต้องมีความสามารถในการร่วมสนับสนุนการดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ได้ทั้งภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และภายนอกกระทรวงเกษตร

- ต้องร่วมกันภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการจัดทำแผนเตรียมการทำการเกษตรอย่างยั่งยืนและมีมาตรฐานสูง โดยใช้โอกาสในการไปเป็นผู้เข้าร่วมในการ workshop/การเป็น speaker/การรับรองคณะจากต่างประเทศ

- เข้าร่วมกำหนดแผนงานความร่วมมือในด้านมาตรฐานสินค้าเกษตรระหว่างประเทศกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

- ร่วมสนับสนุนในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานสินค้าเกษตรของไทย

3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- กิจกรรมตัวอย่างที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรดำเนินการสนับสนุนการทำงานแบบบูรณาการภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ คือ การจัดทำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีความเชี่ยวชาญและมีความสามารถและประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรต่าง และจัดส่งรายชื่อเหล่านี้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ และภาคเอกชนไทย ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อการแก้ปัญหาสินค้าเกษตรไทยในต่างประเทศได้อย่างรวดเร็ว

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในฐานะเลขานุการคณะทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์เกษตรต่างประเทศปี 2560–2564 ควรต้องมีการเตรียมการดำเนินงานตามแผนโดยการประสาน Action Plan และมีการประชุมติดตามงานทุกไตรมาส (เป็นอย่างน้อย)

3.6.2.2 ความเห็นของข้าราชการกระทรวงพาณิชย์

นายันทพงษ์ จิระเลิศพงษ์ ผู้อำนวยการสำนักสารสนเทศและการบริการการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ได้ให้ความเห็น ดังนี้

1) การบูรณาการระหว่างหน่วยราชการมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผลสำเร็จของการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560-2564 กระทรวงพาณิชย์ควรให้ความร่วมมือในการดำเนินการอย่างเป็นบูรณาการภายใต้ยุทธศาสตร์ฯ นี้

2) ในส่วนของกระทรวงพาณิชย์ สามารถร่วมทำงานในรูปแบบบูรณาการ ดังนี้

- ควบคุมราคาสินค้าเกษตรให้มีเสถียรภาพทั้งในและต่างประเทศ
- พัฒนาสินค้าเกษตรให้มีนวัตกรรมทั้งในด้าน ตัวสินค้า บรรจุภัณฑ์

และการสร้าง Branding

- ช่วยประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์สินค้าเกษตรในตลาดต่างประเทศ
- ส่งเสริมการขายในต่างประเทศ ผ่านกิจกรรมส่งเสริมการส่งออก

อาชีพ งานแสดงสินค้า

3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรให้ข้อมูลด้านการเกษตรที่มีประโยชน์ต่อกระทรวงพาณิชย์ ได้แก่ ทิศทางการเกษตรของประเทศไทย เพื่อกำหนดกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการส่งออกสินค้าเกษตร

- นอกจากนี้ ควรให้ความรู้แก่กระทรวงพาณิชย์ในด้านศักยภาพการแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อผลักดันกลยุทธ์ด้าน Value Added ในสินค้าเกษตร และกระทรวงพาณิชย์ควรมีความรู้ในเรื่องคุณภาพสินค้าเกษตรของไทย เพื่อให้สามารถสร้างภาพลักษณ์สินค้าเกษตรได้อย่างเต็มที่

นางสาวนุสรา กาญจนกุล ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้ให้ความเห็นดังนี้

1) การบูรณาการระหว่างหน่วยราชการมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผลสำเร็จของการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560-2564 กระทรวงพาณิชย์ควรให้ความร่วมมือในการดำเนินการอย่างเป็นบูรณาการภายใต้ยุทธศาสตร์ฯ นี้

2) ในส่วนของกระทรวงพาณิชย์ สามารถร่วมทำงานในรูปแบบบูรณาการ ดังนี้

- กระทรวงพาณิชย์สามารถรับนโยบายเกษตรอินทรีย์ของรัฐบาล เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรยกระดับรายได้ และสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรไทยอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตร ยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้า เท่าที่ผ่านมา กระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ สร้างเครือข่ายทางการค้าขยายตลาดสู่ช่องทางใหม่ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งการดำเนินการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เป็นการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกระทรวงฯ กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ

– ในประเด็นการแก้ไขปัญหาทางการค้าสินค้าเกษตร กระทรวงพาณิชย์มีหน้าที่ประสานการดำเนินการเช่นกัน อาทิ เรื่องมาตรฐานการผลิต ข้อกำหนดด้านสุขอนามัยของประเทศผู้นำเข้าสำคัญ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา รวมทั้งการเจรจาเพื่อจัดทำมาตรฐานกฎเกณฑ์ทางการค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมกันกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในประเด็นด้านการเกษตร

– ในฐานะหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการค้า การส่งออก กระทรวงพาณิชย์มีส่วนพัฒนาส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่ม และแบรนด์ให้กับสินค้าเกษตร เกษตรแปรรูปของไทย รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการขึ้นทะเบียนสินค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ Geographic Identification: GI) ของทุกจังหวัดเพื่อสร้างอัตลักษณ์/เอกลักษณ์ที่แตกต่างของสินค้าเกษตรของแต่ละท้องถิ่น เท่าที่ผ่านมามีการทำงานประสานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย เกษตรกร ผู้ว่าราชการจังหวัด แต่จำเป็นต้องบูรณาการให้เข้มข้นยิ่งขึ้น เพื่อสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาให้เกษตรกรได้อย่างตรงจุดยิ่งขึ้น

– ด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะในส่วนของ GI ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ได้ดำเนินการในเชิงรุกเข้มข้นยิ่งขึ้น มีการประสานความร่วมมือกับเอกชนผู้ประกอบการสรรพสินค้าให้เป็นแหล่งวางจำหน่ายสินค้า GI มากขึ้นด้วย รวมทั้งประชาสัมพันธ์สร้างความมั่นใจในคุณภาพสินค้า GI ในสื่อต่าง ๆ ทุกรูปแบบ เพื่อให้ผู้บริโภคทั่วไปแต่ละประเทศยอมรับ

3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

– ควรพัฒนาระบบสารสนเทศที่ครอบคลุมข้อมูลทั้งเชิงกว้างและเชิงลึกของภาคเกษตรในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลเศรษฐกิจด้านการเกษตรของไทยให้เชื่อมโยงและเข้าใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลยุค Thailand 4.0 ติดตามความเคลื่อนไหวของการผลิตในภาคการเกษตรครบวงจรจนถึงออกสู่ตลาด ทราบปัญหาหรือแนวโน้มตลาด การบริหารจัดการความเสี่ยงได้ตั้งแต่เนิ่น ๆ ทั้งนี้ ต้องมีเจ้าภาพร่วมหรือหน่วยงานที่สามารถประสาน/กำกับดูแล การบูรณาการได้อย่างจริงจังในการดำเนินการ

– ควรจัดตั้งสถาบัน/หรือทำงานในลักษณะประชารัฐ เพื่อการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร ในการเป็นหน่วยระดมสมอง ให้คำปรึกษา และชี้เป้าส่งต่อหน่วยงานดำเนินงานเพื่อวิเคราะห์แก้ไขปัญหา ตลอดจนส่งงานต่อให้ผู้รับผิดชอบต่อไป

3.6.2.3 ความเห็นของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ

นางสาวรุจิกร แสงจันทร์ เลขานุการกรม กรมเอเชียตะวันออก ได้ให้ความเห็น ดังนี้

1) การบูรณาการระหว่างหน่วยราชการมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผลสำเร็จของการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560-2564 กระทรวงการต่างประเทศควรให้ความร่วมมือในการดำเนินการอย่างเป็นบูรณาการภายใต้ยุทธศาสตร์ ฯ นี้ เนื่องจากกระทรวงการต่างประเทศ มี สถานเอกอัครราชทูตสถานกงสุลใหญ่ และคณะผู้แทนถาวรประจำสหประชาชาติ อยู่ในทุกภูมิภาคทั่วโลก หน่วยงานเหล่านี้สามารถมีส่วนร่วมในการกิจ/ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศได้เป็นอย่างดี

2) ในส่วนของกระทรวงการต่างประเทศ สามารถร่วมทำงานในรูปแบบบูรณาการใน 3 มิติ ดังนี้

- การเจรจาแก้ปัญหา โดยกระทรวงการต่างประเทศ และสถานเอกอัครราชทูต. ร่วมกับ สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรในต่างประเทศเจรจากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาและอาจ Lobby รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ เพื่อให้การสนับสนุนทำที่ไทย

- การส่งเสริมสินค้าเกษตรและอาหารในต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต.และสถานกงสุลใหญ่.ทุกแห่งต่างมีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และอาหารไทยในต่างประเทศ โดยอาจหารือเพื่อให้มีการบูรณาการมากขึ้น

- การวิจัยและการพัฒนา อาจขอความร่วมมือสถานเอกอัครราชทูต. และสถานกงสุลใหญ่.ที่ตั้งอยู่ในประเทศพัฒนาแล้ว ประสานกับสถาบันการศึกษา/สถาบันวิจัยการเกษตร เพื่อขอเรียนรู้สร้างเครือข่ายเพื่อนำ Best Practices มาพัฒนา R&D ของประเทศไทย

- ข้อเสนอแนะในกิจกรรมภายใต้ยุทธศาสตร์ ตัวอย่างกิจกรรม เช่น Thai Food Fair การจัด Cooking Class โดยเน้นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องปรุงรส สมุนไพร ฯลฯ การจัดสัมมนาด้าน R&D ด้านการเกษตร การจัดทริปเยือนประเทศไทยของกลุ่มเป้าหมายในต่างประเทศ การใช้ Social Media โดยเฉพาะ YouTube ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น

3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การบูรณาการระหว่างหน่วยงานจะเกิดประสิทธิผล ก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงการต่างประเทศ มีความรู้ ความเข้าใจในภารกิจของอีกฝ่ายหนึ่งทราบยุทธศาสตร์และประเด็นเร่งด่วนของกันและกัน ดังนั้น จึงควรสร้างกลไกหรือเครือข่ายระหว่างนักการเกษตรกับนักการทูต ให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอยู่เสมอ อาจจะในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการก็ได้

นายอรรถพล ศูนย์จันทร์ เลขาธิการกรม กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ ได้ให้ความเห็น ดังนี้

1) การบูรณาการระหว่างหน่วยราชการมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผลสำเร็จของการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560-2564

2) ส่วนของกระทรวงการต่างประเทศ สามารถร่วมทำงานในลักษณะการบูรณาการดังนี้

- กระทรวงการต่างประเทศ จะต้องให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในการกำหนดท่าทีของประเทศไทย ทั้งในกรอบพหุภาคี และการเจรจาในกรอบทวิภาคีในปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประเทศไทย การประสานงานอย่างใกล้ชิดกับกระทรวงเกษตรฯ จะทำให้ประเทศไทยสามารถชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงท่าทีของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างทันทั่วถึง โดยเฉพาะกรณีปัญหา IUU เพื่อรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย และเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศไทย ไม่ให้ปัญหาดังกล่าวกระทบต่อการส่งออกสินค้าอาหารทะเลของไทยที่ส่งออกไปยังตลาดสหภาพยุโรป

- การใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรต่างประเทศ ยังจะทำให้กระทรวงการต่างประเทศสามารถกำหนดนโยบายและมาตรการทั้งในเชิงรุกและเชิงรับได้

อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ของไทยทั่วโลก สามารถชี้แจงประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

– กระทรวงการต่างประเทศสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหาร โดยผ่านกลไกของสถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ของไทยในต่างประเทศ โดยการจัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่ในเว็บไซต์ของสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ในต่างประเทศ การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ การใช้ช่องทางการทูตเพื่อประชาสัมพันธ์ในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งการจัดงานประชาสัมพันธ์ งานเทศกาลไทย เป็นต้น รวมทั้งการทำหนังสือชี้แจงต่อประเทศต่าง ๆ หรือสื่อสารมวลชนในประเทศนั้น เมื่อมีรายงานข่าวที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ในทางลบต่อสินค้าเกษตรไทย

– ควรมีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น มีช่องทางการติดต่อประสานงานที่สามารถติดต่อขอรับข้อมูลได้โดยตรง เพื่อให้การชี้แจงประชาสัมพันธ์ สินค้าเกษตรคุณภาพของสินค้าเกษตรและอาหารเป็นไปอย่างทันท่วงที ทันต่อเหตุการณ์ มีการจัดทำฐานข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

การเข้าร่วมประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร เช่น ICC Climate Change โดย กระทรวงการต่างประเทศช่วยเป็นหน่วยงานประสานงานข้อมูล/ประเด็นการเจรจากับต่างประเทศ. เช่น EU ในภาพรวม

– กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานภายใต้กระทรวงฯ เช่น สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่ มีหน่วยงานในการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ประกอบการ โดยผ่านเว็บไซต์ของกระทรวงฯ เว็บไซต์ศูนย์ธุรกิจสัมพันธ์ และเว็บไซต์ของสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่ ทั่วโลก เกี่ยวกับข้อจำกัดด้านการค้า มาตรการด้านการกีดกันทางการค้า/การเกษตร และโอกาสกับการค้าสินค้าเกษตรให้ผู้ประกอบการ โดยได้รับทราบ รวมทั้งการเข้าแจ้งเตือนในเรื่องการเตือนภัยเกี่ยวกับมาตรการการกีดกันการค้า/การเกษตร

3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ควรมีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น มีช่องทางการติดต่อประสานงานที่สามารถติดต่อขอรับข้อมูลได้โดยตรง เพื่อให้การชี้แจงประชาสัมพันธ์ สินค้าเกษตร คุณภาพของสินค้าเกษตรและอาหารเป็นไปอย่างทันท่วงที ทันต่อเหตุการณ์ มีการจัดทำฐานข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ควรมีให้มีการหารือลักษณะ informal ระหว่างผู้ปฏิบัติของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงการต่างประเทศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นการทำงานเป็นทีมร่วมกัน โดยมีได้แบ่งแยกว่าเรื่อง/ประเด็นที่สำคัญ เช่น ไม่แบ่งแยกว่าเป็นเรื่องเฉพาะของกระทรวงหนึ่งกระทรวงใดเท่านั้น

3.6.3 ข้อวิเคราะห์การบูรณาการการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560-2564

3.6.3.1 การบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (ในที่นี้หมายถึงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศ) มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560-2564 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย เนื่องจาก

1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังขาดความพร้อมในตัวเองทั้งในเรื่อง (1) บุคลากรที่มีทักษะในการเจรจา ความรอบรู้เรื่องกฎระเบียบระหว่างประเทศ ความรู้พื้นฐานด้านภาษา และการส่งบุคลากรไปประจำการในต่างประเทศให้ครอบคลุมพื้นที่ที่ต้องดำเนินการทั่วโลก (2) อำนาจหน้าที่บางอย่างไม่ได้เป็นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยตรง อาทิ อำนาจหน้าที่ในการเจรจาด้านการค้า การส่งเสริมทางการค้าระหว่างประเทศ การเป็นผู้นำหรือผู้แทนหลักในด้านการต่างประเทศ เป็นต้น

2) การบูรณาการการทำงานฯ จะก่อให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานยิ่งขึ้น ทั้งในประเด็น การลดความจำเป็นต้องหาบุคลากรเพิ่มเติม การทำงานที่มีความรอบคอบมากขึ้นที่เกิดจากการร่วมกันคิดพิจารณา

3) การบูรณาการการทำงานฯ ก่อให้เกิดการเกื้อกูลกันในระหว่างหน่วยงานราชการทั้ง 3 หน่วยงาน ในการที่จะบรรลุการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์ของแต่ละกระทรวง คือ ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2560–2564 ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2555–2564 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation Economy) ของกระทรวงพาณิชย์ และแผนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ 4 ปี (2558–2561) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

3.6.3.2 แนวทางการบูรณาการการทำงานของทั้ง 3 กระทรวง เพื่อให้บรรลุยุทธศาสตร์เกษตรต่างประเทศปี 2560–2564 นี้ สามารถดำเนินการได้เป็น 2 แนวทาง คือ การแบ่งงานกันทำโดยพิจารณาในส่วนที่เป็นหน้าที่หลักของแต่ละกระทรวง และการทำงานร่วมกันเป็นทีมในลักษณะคณะทำงาน

1) ในส่วนของการแบ่งงานกันทำโดยพิจารณาในส่วนที่เป็นหน้าที่หลักของแต่ละกระทรวง คือการให้แต่ละกระทรวงเลือกทำงานเฉพาะที่ตนเองมีหน้าที่และมีความเชี่ยวชาญ ซึ่งได้แก่

(1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรทำหน้าที่

– จัดทำกระบวนการจัดการ เรียนรู้ แก้ไขปัญหาด้านการเกษตรต่างประเทศทั่วไประดับนโยบายและระดับปฏิบัติ เพื่อเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติของประเด็นปัญหา และมิติเชิงภูมิภาค/รายประเทศ

– ควรมีการเตรียมการล่วงหน้าโดยแลกเปลี่ยนและคาดการณ์ ประสบปัญหา/โอกาส จากผลกระทบของข้อตกลงในองค์การระหว่างประเทศ และความตกลงระดับประเทศ โดยต้อง cross cutting ในมิตินโยบาย มิติด้านมาตรการทางการค้า (ภาษีและมีใช้ ภาษี) มาตรการด้านความปลอดภัยอาหาร ฯลฯ

– เตรียมพร้อมในการทำหน้าที่ให้การสนับสนุนการดำเนินการ ภายใต้ยุทธศาสตร์แก่ภายนอกกระทรวงเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลด้านการเกษตรภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็น/สินค้า ที่จำเป็นต้องการการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ หรือต้องการการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ

- จัดทำฐานข้อมูลกลางที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงได้จากหน่วยราชการไทยอื่นที่อยู่ในทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในด้านข้อมูลทั่วไปของการเกษตรไทย ข้อมูลเฉพาะและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคนิค การกำหนดมาตรฐาน เพื่อที่กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศ สามารถนำไปใช้เพื่อให้การชี้แจงประชาสัมพันธ์ สินค้าเกษตร คุณภาพของสินค้าเกษตรและอาหารเป็นไปอย่างทันท่วงที ทันต่อเหตุการณ์ ใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รวมทั้ง เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของไทยในต่างประเทศ

- สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรในต่างประเทศ ควรต้องติดตามสถานการณ์การผลิต การค้า รวมทั้งประเด็นปัญหา ในประเทศอานาเขตที่รับผิดชอบอย่างใกล้ชิดและทันสมัย และควรรายงานให้แก่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่อาจเกี่ยวข้อง

(2) กระทรวงพาณิชย์ ควรทำหน้าที่

- ทำหน้าที่ประสานการดำเนินการ อาทิ เรืองมาตรฐานการผลิต ข้อกำหนดด้านสุขอนามัยของประเทศผู้นำเข้าสำคัญ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา รวมทั้งการเจรจาเพื่อจัดทำมาตรฐานกฎเกณฑ์ทางการค้าต่าง ๆ ในประเด็นด้านการเกษตร

- พัฒนาสินค้าเกษตรให้มีนวัตกรรมทั้งในด้าน ตัวสินค้า บรรจุภัณฑ์และการสร้าง Branding

- ช่วยประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์สินค้าเกษตรในตลาดต่างประเทศ

- ส่งเสริมการขายในต่างประเทศ ผ่านกิจกรรมส่งเสริมการส่งออก อาทิ งานแสดงสินค้า

- สำนักงานที่ปรึกษาการพาณิชย์ในต่างประเทศ ควรต้องติดตามสถานการณ์การผลิต การค้า รวมทั้งประเด็นปัญหา ในประเทศอานาเขตที่รับผิดชอบ อย่างใกล้ชิดและทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอาณาที่ไม่มีสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรตั้งอยู่

(3) กระทรวงการต่างประเทศ ควรทำหน้าที่

- มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหาร โดยผ่านกลไกของสถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ของไทยในต่างประเทศ โดยการจัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่ในเว็บไซต์ของสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ในต่างประเทศ การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ การใช้ช่องทางการทูตเพื่อประชาสัมพันธ์ในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งการจัดงานประชาสัมพันธ์ งานเทศกาลไทย เป็นต้น รวมทั้งการทำหนังสือชี้แจงต่อประเทศต่าง ๆ หรือสื่อสารมวลชนในประเทศนั้น เมื่อมีรายงานข่าวที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ในทางลบต่อสินค้าเกษตรไทย

- การเจรจาแก้ปัญหา โดยกระทรวงการต่างประเทศ และสถานเอกอัครราชทูต. ในต่างประเทศควรทำหน้าที่เจรจาเบื้องต้นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาและอาจ Lobby รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ เพื่อให้การสนับสนุนท่าทีไทย

- กระทรวงการต่างประเทศควรใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรต่างประเทศ เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการทั้งในเชิงรุกและเชิงรับได้

อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ของไทยทั่วโลก สามารถชี้แจงประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

2) ในส่วนของการทำงานร่วมกันเป็นทีมในลักษณะคณะทำงาน ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งของการบูรณาการการทำงานเพื่อให้บรรลุยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ โดยลักษณะการทำงานในรูปแบบนี้ ควรเป็นงานที่มีลักษณะชั่วคราว เป็นงานเฉพาะกิจมีกำหนดเวลา การสิ้นสุดการทำงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมที่มีลักษณะเป็นโครงการ อาทิ คณะทำงานเพื่อแก้ปัญหาการค้าสินค้าเกษตรไทยในประเทศใดประเทศหนึ่ง คณะทำงานเพื่อแก้ปัญหาสินค้าเกษตรกรณีของไทยถูกฟ้องร้องในเวทีองค์การระหว่างประเทศ คณะทำงานเพื่อส่งเสริมผลไม้ไทยในตลาดสาธารณประชาชนจีน เป็นต้น

ซึ่งคณะทำงานฯ เหล่านี้ ควรมีองค์ประกอบคณะทำงานที่ประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทั้งภาครัฐและเอกชน ลักษณะทำงานควรมีลักษณะการทำงานเป็นทีม ร่วมกันประชุมหารือเพื่อให้ทำที่ของคณะทำงานฯ กำหนดแนวทางและกลยุทธ์ในการทำงานของคณะทำงานฯ ซึ่งปัจจัยสำคัญในการทำงานของคณะทำงานฯ ต้องเป็นไปในนามทำงานฯ ไม่ใช่ในนามของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นการเฉพาะ

หัวหน้าและเลขานุการคณะทำงานฯ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การทำงานประสบผลสำเร็จหรือไม่ ในความเห็นของผู้เขียน เห็นว่า กรณีการทำงานของคณะทำงานฯ มีเป้าหมายในการทำงานที่ไม่ได้มีการเฉพาะเจาะจงในรายประเทศ หัวหน้าและเลขานุการควรมาจากส่วนราชการที่ต้องรับผิดชอบในเรื่องนั้นมากที่สุด ส่วนกรณี การทำงานของคณะทำงานฯ มีเป้าหมายในการทำงานที่เฉพาะเจาะจงในรายประเทศ หัวหน้าและเลขานุการคณะทำงานฯ ควรเป็นข้าราชการในสังกัดกระทรวงการต่างประเทศในประเทศเป้าหมายนั้น ๆ ทั้งนี้เนื่องจาก ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศจะเป็นผู้รอบรู้และชำนาญการในเรื่องประเทศที่คณะทำงานจะเข้าไปทำงานนั่นเอง

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภาวะการณ์ทั่วไป รวมทั้งภาคการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรของโลก จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560–2564 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย และเพื่อการรองรับและปรับตัวของภาคเกษตรไทยตามบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์หลัก 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความร่วมมือแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ และ ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาศักยภาพความพร้อมของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

อย่างไรก็ตาม การที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ยุทธศาสตร์เกษตรต่างประเทศนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและทำงานร่วมกับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางการทำงานอย่างเป็นบูรณาการระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีประสิทธิภาพและเพื่อให้ได้ประสิทธิผลสูงสุดตามแผนยุทธศาสตร์นี้

ผลการศึกษาพบว่า การบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (ในที่นี้หมายถึงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศ) มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

แนวทางการบูรณาการการทำงานระหว่าง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการต่างประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 ประกอบด้วย 2 แนวทาง คือ การแบ่งงานกันทำโดยพิจารณาในส่วนที่เป็นหน้าที่หลักของแต่ละกระทรวง และการทำงานร่วมกันเป็นทีมในลักษณะคณะทำงาน

ทั้งนี้ การทำงานแบบแบ่งงานกันทำ ควรเป็นงานที่ทำในลักษณะประจำสม่ำเสมอ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตการเกษตรภายในประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจการเกษตร เทคนิคการผลิตสินค้าเกษตร ข้อดี ข้อด้อย และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสินค้าเกษตรภายในประเทศ รวมทั้งติดตามสถานการณ์ โอกาส อุปสรรคและปัญหา ในต่างประเทศที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีสำนักงานที่ปรึกษาเกษตรต่างประเทศตั้งอยู่ กระทรวงพาณิชย์ควรทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบสถานการณ์ โอกาส อุปสรรคและปัญหา ที่เกิดขึ้นต่อสินค้า

เกษตรของไทยในต่างประเทศ และทำหน้าที่ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรไทยในต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังควรเป็นผู้นำหลักในการเจรจาเรื่องการค้าสินค้าเกษตรทั้งในด้านการเปิดตลาด และการแก้ไขปัญหาทางการค้า กระทรวงการต่างประเทศ ควรทำหน้าที่ในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหาร โดยผ่านกลไกของสถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ของไทยในต่างประเทศ รวมทั้งการทำหนังสือชี้แจงต่อประเทศต่าง ๆ หรือสื่อสารมวลชนในประเทศนั้น เมื่อมีรายงานข่าวที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ในทางลบต่อสินค้าเกษตรไทย ส่วนการเจรจาแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรไทยในต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ และสถานเอกอัครราชทูตไทย ในต่างประเทศควรทำหน้าที่เจรจาเบื้องต้นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาและอาจ Lobby รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ เพื่อให้การสนับสนุนไทย

ส่วนการทำงานร่วมกันเป็นทีมในลักษณะคณะทำงานควรเป็นงานที่มีลักษณะชั่วคราว เป็นงานเฉพาะกิจมีกำหนดเวลาการสิ้นสุดการทำงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมที่มีลักษณะเป็นโครงการ องค์ประกอบของคณะทำงานควรประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงาน

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ปี 2560–2564 โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทยนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่สามารถดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จได้โดยลำพัง จำเป็นต้องมีพันธมิตรนอกกระทรวงมาร่วมกันทำงาน ดังนั้นฝ่ายนโยบายจึงควรให้การสนับสนุน ผลักดัน และกระตุ้นให้การทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย เป็นการทำงานในเชิงร่วมกันทำงานระหว่างกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการบูรณาการกันจนได้ผลสำเร็จของงานตามยุทธศาสตร์ที่ตั้งไว้

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

1) ในการจัดทำแผนงาน/โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรจัดทำแผนงาน/โครงการในลักษณะบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่นนอกกระทรวง ทั้งกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานภายใต้แผนงาน/โครงการนั้น ๆ

2) กระทรวงเกษตรสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการต่างประเทศ ควรร่วมกันในการเตรียมการล่วงหน้าโดยแลกเปลี่ยนและคาดการณ์ ปัญหา/โอกาส จากผลกระทบของข้อตกลงในองค์การระหว่างประเทศ และความตกลงระดับประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรของไทย โดยต้อง cross cutting ในมิตินโยบาย มิติด้านมาตรการทางการค้า (ภาษีและมิใช่ภาษี) มาตรการด้านความปลอดภัยอาหาร ฯลฯ

3) การทำงานในกรณีการแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรไทยในต่างประเทศควรดำเนินการในรูปแบบของคณะทำงาน โดยมีองค์ประกอบคณะทำงานจากกระทรวงที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการต่างประเทศ

4) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรจัดทำฐานข้อมูลกลางที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงได้จากหน่วยราชการไทยอื่นที่อยู่ในทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในด้านข้อมูลทั่วไปของการเกษตรไทย ข้อมูลเฉพาะและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคนิค การกำหนดมาตรฐาน เพื่อที่กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศ สามารถนำไปใช้เพื่อให้การชี้แจงประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตร คุณภาพของสินค้าเกษตรและอาหารเป็นไปอย่างทันท่วงที ทันต่อเหตุการณ์ ใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รวมทั้ง เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของไทยในต่างประเทศ

5) กระทรวงการต่างประเทศควรส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหาร โดยผ่านกลไกของสถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ของไทยในต่างประเทศ โดยการจัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่ในเว็บไซต์ของสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ในต่างประเทศ การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ การใช้ช่องทางการทูตเพื่อประชาสัมพันธ์ในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งการจัดงานประชาสัมพันธ์ งานเทศกาลไทย เป็นต้น รวมทั้งการทำหนังสือชี้แจงต่อประเทศต่าง ๆ หรือสื่อสารมวลชนในประเทศนั้น เมื่อมีรายงานข่าวที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ในทางลบต่อสินค้าเกษตรไทย

6) สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรในต่างประเทศ ควรต้องติดตามสถานการณ์การผลิต การค้า รวมทั้งประเด็นปัญหา ในประเทศอานาเขตที่รับผิดชอบ อย่างใกล้ชิดและทันสมัย และควรรายงานให้แก่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พร้อม ๆ กับการรายงานต่อกระทรวงอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เห็นสมควร

บรรณานุกรม

รายงานการศึกษา

พิชัย อิศรภักดี. การทูตและการบริหารทีมประเทศไทยในการดำเนินความสัมพันธ์ : กรณีศึกษาของ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ, 2552.

ลินดา ดังค์ชัย. การประเมินผลกระทบการทำงานของทีมประเทศไทย : กรณีศึกษาของสถาน เอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ, 2552

สธน เกษมสันต์ ณ อยุธยา. ยุทธศาสตร์การบูรณาการการปฏิบัติงานของหน่วยงานไทยใน ต่างประเทศ. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ, 2555

รายงานจากหน่วยงานราชการ

คณะทำงานยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560-2564 2560.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

จักรวัชร ศิริวรรณ. แนวคิด ความสำคัญ และกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/437659>.

สำนักงานพัฒนาระบบราชการ. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ.2556-พ.ศ. 2561). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=2653.

การสัมภาษณ์

นันทพงษ์ จิระเลิศพงษ์. ผู้อำนวยการสำนักสารสนเทศและการบริการการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2560.

นุสรรา กาญจนกุล. ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา. สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2560.

รุจิกร แสงจันทร์. เลขานุการกรม กรมเอเชียตะวันออก. สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2560.

วินิจ อธิสุข. ผู้อำนวยการกองเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2560.

อรรณพ ศูนย์จันทร์. เลขานุการกรม กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้. สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2560.

ภาคผนวก
ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ
ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2560-2564

ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ
ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

คณะทำงานยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
มีนาคม ๒๕๖๐

คำนำ

สภาวะเศรษฐกิจโลกส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรของไทยอย่างต่อเนื่องในรอบหลายปีที่ผ่านมา เช่น ราคาของตลาดโลกกดดันราคาขายข้าว และยางพาราของไทย ทำให้เกษตรกรได้รับรายได้น้อยลง และประเทศคู่ค้าออกมาตรการทางค้าที่มีโทษภาษีใหม่ๆ ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นทำให้ไทยส่งออกได้ลดลง นอกจากนี้ การพัฒนาด้านการเกษตรของประเทศคู่แข่ง อาจส่งผลให้ไทยเสียส่วนแบ่งตลาดที่สำคัญในอนาคต จากประเด็นปัญหาดังกล่าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีภารกิจหลักในด้านการผลิตสินค้าภาคเกษตรกรรมของไทย ได้เห็นความจำเป็นในการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรต่างประเทศ ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย และปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการจัดยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ปี พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ฉบับนี้ มีการระดมความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะทำงานยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ซึ่งเอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อมุ่งหวังให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนงานและโครงการ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการเกษตรต่างประเทศ และศักยภาพของบุคลากรที่ทำงานด้านต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต่อไป

คณะทำงานยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
มีนาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	๑
บทนำ	๕
๑. สถานการณ์การเกษตรของไทย	๖
๒. บริบทที่มีผลต่อการเกษตรต่างประเทศ	๙
๓. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)	๑๓
๓.๑ จุดแข็ง (Strength)	๑๓
๓.๒ จุดอ่อน (Weakness)	๑๓
๓.๓ โอกาส (Opportunity)	๑๔
๓.๔ ภัยคุกคาม (Threat)	๑๔
๔. กรอบแนวคิดในการร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔	๑๖
๕. ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔	๑๙
๕.๑ วิสัยทัศน์	๑๙
๕.๒ พันธกิจ	๑๙
๕.๓ เป้าประสงค์	๑๙
๕.๔ ประเด็นยุทธศาสตร์	๑๙
๕.๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย	๑๙
๕.๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างความร่วมมือแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ	๒๑
๕.๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาศักยภาพความพร้อมของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	๒๒
๕.๕ กลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์	๒๔
ภาคผนวก	๒๕
๑. คำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ ๑๑๕๕/๒๕๕๘ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔	๒๖
๒. คำสั่งคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ที่ ๒/๒๕๕๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ	๒๘

บทสรุปผู้บริหาร

๑. ความเป็นมา

การดำเนินงานด้านการเกษตรต่างประเทศในปัจจุบัน เผชิญปัญหาอุปสรรคและมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ฉับไว ทำให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารรวดเร็วมากขึ้น ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่มีความแปรปรวนผันผวนมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรด้านผลผลิตทางการเกษตรและการกำหนดนโยบายเกษตรต่างประเทศ ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ และปัญหาด้านสังคม เช่น ปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งมีแนวโน้มจะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นมาตรการที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตรได้เช่นเดียวกัน

ในด้านการค้าระหว่างประเทศมีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยประเทศต่างๆ ได้พยายามมองหาพันธมิตรทางการค้าใหม่ๆ โดยการหาเขตการค้าเสรีระหว่างกัน การรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่และซับซ้อนมากขึ้น เพื่อประโยชน์ทางด้านภาษี และส่งเสริมการขยายตัวทางการค้าและความร่วมมือในด้านวิชาการระหว่างกัน นอกจากนี้ ได้มีการนำมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีเข้ามาเป็นข้อกำหนดทางการค้าเพิ่มขึ้น เช่น ความปลอดภัยทางด้านสินค้าและอาหาร แหล่งกำเนิดของสินค้า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาการใช้แรงงานทาส เป็นต้น

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ เพื่อทำหน้าที่ยกร่างยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ด้านต่างประเทศ ตลอดจนเชื่อมโยงกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๑) ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๔ และแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) และเสนอร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศต่อคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ความเห็นชอบ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานและพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านเกษตรต่างประเทศให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒. สารสำคัญของยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วิสัยทัศน์

งานด้านการเกษตรต่างประเทศมีคุณภาพ เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

พันธกิจ

๑. เสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านคุณภาพมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหารในตลาดต่างประเทศ
๒. ศึกษาและติดตามข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการด้านการเกษตรของต่างประเทศ ทั้งด้านการค้า การลงทุน และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบูรณาการและพัฒนาสารสนเทศเพื่อสนับสนุนงานด้านต่างประเทศ
๓. ร่วมมือกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ด้านการวิจัยและพัฒนา วิชาการ เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการเกษตร
๔. ประสานงาน ดำเนินกระบวนการเกี่ยวกับการเจรจา และการสนับสนุนข้อมูลด้านเทคนิคของผลิตผลเกษตรและอาหาร

เป้าประสงค์

๑. เพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารของไทยให้เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ
๒. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรต่างประเทศ สำหรับกำหนดนโยบายและมาตรการเชิงรุกและเชิงรับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว
๓. เพื่อพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตรกับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และพัฒนาศักยภาพการเกษตรของไทย ตลอดจนผลักดันบทบาทของไทยในประชาคมโลก
๔. เพื่อพัฒนาศักยภาพกลไกการขับเคลื่อนและบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ สำหรับเตรียมความพร้อมรับมือกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นยุทธศาสตร์

๑. เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย
๒. เสริมสร้างความร่วมมือแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ
๓. พัฒนาศักยภาพความพร้อมของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ระยะเวลาการดำเนินงาน

๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเพิ่มศักยภาพของสินค้าเกษตรและอาหารของไทยในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ
๒. เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าเกษตรและอาหารของไทยในต่างประเทศ

เป้าหมาย

สินค้าเกษตรและอาหารของไทยมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด

มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของไทยเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ที่ ๑.๑ เพิ่มศักยภาพของกระบวนการจัดการปัญหาสินค้าเกษตรและอาหารในต่างประเทศ อย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ ๑.๒ เสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหาร

กลยุทธ์ที่ ๑.๓ พัฒนาข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ รองรับมิติงานที่ซับซ้อนมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างความร่วมมือแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อกำหนดบทบาท/ท่าที/เป้าหมายของไทยในกรอบความร่วมมือกับต่างประเทศให้มีความชัดเจน
๒. เพื่อพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศ ทั้งในฐานะผู้ให้ ผู้รับ และความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ตลอดจนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเกษตรกร

เป้าหมาย

ความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตัวชี้วัด

จำนวนงานวิจัย/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม/การเข้าร่วมประชุมกับต่างประเทศ และการเผยแพร่องค์ความรู้เพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ที่ ๒.๑ กำหนดท่าทีที่ชัดเจนในการดำเนินงานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ ๒.๒ ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร จากการดำเนินงานร่วมกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาศักยภาพความพร้อมของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วัตถุประสงค์

๑. เพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนงานของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศ
๒. พัฒนาและเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศ

เป้าหมาย

บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศสามารถขับเคลื่อนงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตัวชี้วัด

จำนวนบุคลากรที่ทำงานด้านการเกษตรต่างประเทศได้รับการพัฒนาและมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น (ภาษา/วิชาการ/เทคนิคการเจรจาต่อรอง)

กลยุทธ์ที่ ๓.๑ พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ ๓.๒ พัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับบริบทงานที่เปลี่ยนแปลงไป

บทนำ

โลกมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินงานด้านการเกษตรต่างประเทศในปัจจุบันมีความท้าทายมากขึ้น ทั้งจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ มาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่างๆ อาทิ ความปลอดภัยทางด้านสินค้าและอาหาร ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาการใช้แรงงานทาส เป็นต้น ซึ่งส่งผลต่อการคาดการณ์ด้านผลผลิตทางการเกษตรและการกำหนดนโยบายเกษตรต่างประเทศ ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ และปัญหาด้านสังคม เช่น ปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งมีแนวโน้มจะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นมาตรการที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตรได้เช่นเดียวกัน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ เพื่อทำหน้าที่ยกร่างยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างประเทศ ตลอดจนเชื่อมโยงกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๑) ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๔ และแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) และเสนอร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศต่อคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ความเห็นชอบ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานและพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านเกษตรต่างประเทศให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ดังนั้น ยุทธศาสตร์เกษตรต่างประเทศฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการเกษตรต่างประเทศ และศักยภาพของบุคลากรที่ทำงานด้านต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑. สถานการณ์การเกษตรของไทย

๑.๑ ภาพรวมการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม

การค้าของไทยในตลาดโลก ระหว่างปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘ มีมูลค่าเฉลี่ยปีละ ๑๔.๓๙ ล้านล้านบาท จำแนกเป็นมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยปีละ ๗.๐๔ ล้านล้านบาท และมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยปีละ ๗.๓๕ ล้านล้านบาท โดยเป็นมูลค่าการค้าสินค้าเกษตรเฉลี่ยปีละ ๑.๖๕ ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๗ ของมูลค่าการค้ารวมทุกสินค้า (ตารางที่ ๑) ทั้งนี้ ในภาพรวมไทยทั้งปฝ่ายได้เปรียบและเสียเปรียบดุลการค้าสลับกันกับโลก

ตารางที่ ๑ มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมระหว่างไทยกับโลก ปี ๒๕๕๖-๒๕๕๘

	มูลค่าการค้า						มูลค่า: ล้านล้านบาท	
	๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	เฉลี่ย	เฉลี่ยปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘	สัดส่วน สินค้าเกษตร ^๑ (ร้อยละ)
การค้า	๑๓.๖๙	๑๔.๘๖	๑๔.๕๖	๑๔.๗๑	๑๔.๑๓	๑๔.๓๙	๑.๖๕	๑๑.๕๗
ส่งออก	๖.๗๑	๗.๐๘	๖.๙๑	๗.๓๐	๗.๒๒	๗.๐๔	๑.๒๕	๑๗.๗๒
นำเข้า	๖.๙๘	๗.๗๘	๗.๖๖	๗.๔๐	๖.๙๑	๗.๓๕	๐.๔๐	๕.๔๘
ดุลการค้า	-๐.๒๗	-๐.๗๑	-๐.๗๕	-๐.๐๙	๐.๓๑	- ๐.๓๐	๐.๘๕	

หมายเหตุ: ^๑ สัดส่วนมูลค่าการค้าสินค้าเกษตรระหว่างไทยกับโลกเทียบกับมูลค่าการค้าทุกสินค้าระหว่างไทยกับโลก (เฉลี่ยปี ๒๕๕๖-๒๕๕๘)
ที่มา: กรมศุลกากร (๒๕๕๙)

๑.๒ ภาพรวมการค้าสินค้าเกษตร

การค้าสินค้าเกษตรไทยกับโลก ในระหว่างปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘ มีสัดส่วนการค้าสินค้าเกษตรร้อยละ ๑๑.๕๗ ของมูลค่าการค้าทุกสินค้าของประเทศไทยกับโลก มีอัตราการเติบโตลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๐.๘๑ โดยการนำเข้าสินค้าเกษตรในปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘ มีมูลค่า ๑.๗๑ ล้านล้านบาท ๑.๖๖ ล้านล้านบาท ๑.๕๘ ล้านล้านบาท ๑.๕๘ ล้านล้านบาท ๑.๖๕ ล้านล้านบาท และ ๑.๖๔ ล้านล้านบาท ตามลำดับ ในปี ๒๕๕๔ (ตารางที่ ๒) ทั้งนี้ ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้ากับโลกมาโดยตลอด โดยประเทศคู่ค้าสินค้าเกษตรที่สำคัญของโลก ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย เวียดนาม เมียนมาร์ และอินโดนีเซีย

ตารางที่ ๒ มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรระหว่างไทยกับโลก ปี ๒๕๕๖-๒๕๕๘

	มูลค่าการค้าไทย-โลก							มูลค่า: ล้านล้านบาท	
	๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	เฉลี่ย	GR (ร้อยละ)	มูลค่าการค้า ไทย-โลก เฉลี่ย	สัดส่วน ^๑ (ร้อยละ)
การค้า	๑.๗๑	๑.๖๖	๑.๕๘	๑.๖๕	๑.๖๔	๑.๖๕	-๐.๘๑	๑๔.๓๙	๑๑.๕๗
ส่งออก	๑.๓๗	๑.๒๖	๑.๑๘	๑.๒๓	๑.๒๐	๑.๒๕	-๒.๗๗	๗.๐๔	๑๗.๗๒
นำเข้า	๐.๓๔	๐.๔๑	๔.๐๓	๐.๔๒	๐.๔๔	๐.๔๐	๕.๘๓	๗.๓๕	๕.๔๘
ดุลการค้า	๑.๐๓	๐.๘๕	๗.๗๙	๐.๘๑	๐.๗๖	๐.๘๕	-๖.๓๘	-๐.๓๐	

หมายเหตุ: ^๑ สัดส่วนมูลค่าการค้าสินค้าเกษตรระหว่างไทยกับโลกเทียบกับมูลค่าการค้าทุกสินค้าระหว่างไทยกับโลก (เฉลี่ยปี ๒๕๕๖-๒๕๕๘)
ที่มา: กรมศุลกากร (๒๕๕๙)

^๑ สินค้าเกษตร หมายถึง สินค้าเกษตรตามพิกัดศุลกากรตอนที่ ๐๑-๒๔ และ ๔๐๐๑ (ยางธรรมชาติ)

๑.๒.๑ การส่งออกสินค้าเกษตร

ในระหว่างปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘ ไทยส่งออกสินค้าเกษตรมูลค่าเฉลี่ยปีละ ๑,๒๔๘,๒๔๗ ล้านบาท มีอัตราการส่งออกลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๒.๗๗ โดยมูลค่าการส่งออกปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘ มีมูลค่า ๑,๓๖๘,๐๔๐ ล้านบาท ๑,๒๕๖,๘๑๔ ล้านบาท ๑,๑๘๒,๐๐๖ ล้านบาท ๑,๒๓๔,๗๖๑ ล้านบาท และ ๑,๑๙๙,๖๑๒ ล้านบาท ตามลำดับ (ตารางที่ ๒) โดยสินค้าส่งออกสำคัญ ๑๐ อันดับแรก (ตารางที่ ๓) มีสัดส่วนการส่งออกรวมกัน ร้อยละ ๕๑ ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรไปโลก ได้แก่ ข้าว ยางธรรมชาติ ปลาทูน่า/ปลาสดแช่แข็ง/ปลาโบนิโตปรุงแต่ง ไก่ปรุงแต่ง มันสำปะหลัง น้ำตาลทราย สัตว์ขี้จากมันสำปะหลัง น้ำตาลที่ได้จากอ้อยอื่นๆ น้ำยางธรรมชาติ และอาหารปรุงแต่งอื่นๆ โดยในปี ๒๕๕๘ ไทยมีการส่งออกไปประเทศจีนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย เวียดนาม เมียนมาร์ อินโดนีเซีย สหราชอาณาจักร เกาหลีใต้ และกัมพูชา ตามลำดับ

ตารางที่ ๓ มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรไปโลก ๑๐ อันดับแรก ปี ๒๕๕๖-๒๕๕๘

อันดับ	รายการ	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)						สัดส่วน (ร้อยละ)	GR (ร้อยละ)
		๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	เฉลี่ย		
๑.	ข้าว	๑๗๐,๔๙๒	๑๒๕,๑๑๐	๑๒๑,๓๑๐	๑๕๖,๒๑๑	๑๓๙,๙๘๖	๑๔๒,๖๒๒	๑๑	-๑.๗๑
๒.	ยางธรรมชาติ	๑๗๑,๗๖๒	๑๒๙,๙๑๒	๑๑๘,๕๑๓	๙๔,๓๐๒	๙๑,๔๖๔	๑๒๑,๑๙๑	๑๐	-๑๔.๖๒
๓.	ปลาทูน่า/ปลาสดแช่แข็ง/ ปลาโบนิโตปรุงแต่ง	๖๙,๓๒๙	๘๒,๕๙๘	๘๐,๐๖๕	๗๖,๔๕๔	๖๗,๒๖๗	๗๕,๑๔๓	๖	-๑.๓๗
๔.	ไก่ปรุงแต่ง	๕๗,๐๔๕	๖๑,๘๗๑	๖๐,๔๗๐	๖๑,๓๑๕	๖๖,๘๕๖	๖๑,๕๑๒	๕	๓.๑๓
๕.	มันสำปะหลัง	๒๙,๕๘๐	๓๓,๘๓๔	๓๙,๙๕๙	๔๙,๐๓๖	๕๒,๑๖๔	๔๐,๙๑๕	๓	๑๖.๒๕
๖.	น้ำตาลทราย	๔๕,๒๙๔	๔๑,๐๓๑	๔๐,๘๙๙	๔๐,๖๕๘	๔๙,๘๕๖	๔๓,๕๔๘	๓	๑.๘๔
๗.	สัตว์ขี้จากมันสำปะหลัง	๒๗,๘๒๓	๓๐,๓๖๕	๓๔,๕๗๙	๔๐,๗๓๗	๔๐,๕๙๖	๓๔,๘๒๐	๓	๑๑.๐๖
๘.	น้ำตาลที่ได้จากอ้อยอื่นๆ	-	๒๔,๐๒๑	๒๐,๘๒๑	๔๖,๑๖๐	๓๙,๕๙๓	๒๖,๑๑๙	๒	-
๙.	น้ำยางธรรมชาติ	๗๖,๖๓๓	๖๑,๕๐๖	๕๓,๘๘๖	๔๕,๘๙๒	๓๙,๕๔๖	๕๕,๔๙๓	๔	-๑๔.๙๒
๑๐	อาหารปรุงแต่งอื่นๆ	๒๖,๙๗๘	๒๖,๙๖๑	๒๙,๘๓๐	๓๕,๘๑๕	๓๖,๐๗๕	๓๑,๑๓๒	๒	๙.๐๔
-									
	รวม ๑๐ อันดับแรก	๖๗๔,๙๓๗	๖๑๗,๒๑๐	๖๐๐,๓๓๓	๖๔๖,๕๘๑	๖๒๓,๔๐๓	๖๓๒,๔๙๓	๕๑	-๑.๑๒
	อื่นๆ	๖๙๓,๑๐๓	๖๓๙,๖๐๔	๕๘๑,๖๗๓	๕๘๘,๑๘๐	๕๗๖,๒๐๙	๖๑๕,๗๕๔	๔๙	-๔.๔๓
	รวมส่งออกสินค้าเกษตร	๑,๓๖๘,๐๔๐	๑,๒๕๖,๘๑๔	๑,๑๘๒,๐๐๖	๑,๒๓๔,๗๖๑	๑,๑๙๙,๖๑๒	๑,๒๔๘,๒๔๗	๑๐๐	-๒.๗๗

ที่มา: กรมศุลกากร (สิงหาคม ๒๕๕๙)

๑.๒.๒ การนำเข้าสินค้าเกษตร

ในระหว่างปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘ ไทยนำเข้าสินค้าเกษตรมูลค่าเฉลี่ยปีละ ๔๐๒,๖๕๙ ล้านบาท มีอัตราการนำเข้าเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๕.๘ โดยมูลค่าการนำเข้าปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘ มีมูลค่า ๓๔๑,๒๔๔ ล้านบาท ๔๐๕,๒๕๘ ล้านบาท ๔๐๒,๕๐๗ ล้านบาท ๔๑๙,๗๘๗ ล้านบาท และ ๔๔๔,๔๙๘ ล้านบาท ตามลำดับ (ตารางที่ ๒) โดยสินค้านำเข้า ๑๐ อันดับแรก (ตารางที่ ๔) มีสัดส่วนการนำเข้ารวมกันร้อยละ ๔๔ ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรจากโลก ได้แก่ กากนํ้ามันหรือกากแข็งอื่นที่ได้จากการสกัดนํ้ามันถั่วเหลือง ถั่วเหลือง ข้าวสาลีและเมสลิน ปลาสดคิบแจ็กหรือปลาโอท้องแบนแช่เย็นจนแข็ง อาหารปรุงแต่งอื่นๆ ของปรุงแต่งอื่นๆชนิดที่ใช้เลี้ยงสัตว์ (ไม่รวมอาหารสุนัขหรือแมว) ปลาหมึกกระดอง แช่เย็นจนแข็งแห้ง/ใส่เกลือ/รมควัน ปลาอื่นๆแช่เย็นจนแข็ง สิ่งสกัดจากมอลต์ และแอปเปิ้ลสด โดยในปี ๒๕๕๘ ไทยมีการนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ จีน บราซิล อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย เวียดนาม ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ อาร์เจนตินา และมาเลเซีย ตามลำดับ

ตารางที่ ๔ มูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรจากโลก ๑๐ อันดับแรก ปี ๒๕๕๖-๒๕๕๘

อันดับ	รายการ	มูลค่าการนำเข้า (ล้านบาท)						สัดส่วน (ร้อยละ)	GR (ร้อยละ)
		๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	เฉลี่ย		
๑.	กากนํ้ามันหรือกากแข็งอื่นที่ได้จากการสกัดนํ้ามันถั่วเหลือง	๓๓,๕๗๗	๔๒,๒๓๒	๔๗,๕๓๔	๕๕,๔๐๓	๔๑,๙๙๗	๔๓,๙๔๙	๑๑	๗.๒๖
๒.	ถั่วเหลือง	-	๓๙,๙๗๗	๓๑,๒๒๔	๓๔,๙๙๙	๓๘,๒๘๒	๒๘,๘๙๔	๗	-
๓.	ข้าวสาลีและเมสลิน	-	๒๕,๘๒๓	๑๘,๓๐๗	๑๔,๘๔๒	๓๗,๘๘๕	๑๙,๓๗๑	๕	-
๔.	ปลาสดคิบแจ็ก/ปลาโอท้องแบน แช่เย็นจนแข็ง	๓๒,๑๓๒	๓๕,๒๖๒	๓๖,๓๗๕	๒๔,๔๐๒	๑๙,๕๘๒	๒๙,๕๕๐	๗	-๑๒.๗๐
๕.	อาหารปรุงแต่งอื่นๆ	๑๑,๕๓๖	๑๔,๙๙๗	๒๓,๒๘๔	๑๖,๗๐๔	๑๗,๕๒๐	๑๖,๘๐๘	๔	๙.๘๙
๖.	ของปรุงแต่งอื่นๆชนิดที่ใช้เลี้ยงสัตว์ (ไม่รวมอาหารสุนัขหรือแมว)	๗,๔๓๗	๘,๖๐๐	๗,๗๓๘	๘,๘๕๗	๑๐,๑๘๕	๘,๕๖๓	๒	๖.๘๑
๗.	ปลาหมึกกระดอง แช่เย็นจนแข็ง/แห้ง/ใส่เกลือ/รมควัน	๔,๕๓๔	๕,๘๐๔	๘,๖๔๘	๙,๔๘๘	๙,๙๙๓	๗,๖๙๔	๒	๒๓.๐๒
๘.	ปลาอื่นๆแช่เย็นจนแข็ง	-	๗,๓๖๘	๗,๒๖๔	๘,๑๙๔	๙,๒๓๘	๖,๔๑๓	๒	-
๙.	สิ่งสกัดจากมอลต์	๖,๗๒๗	๙,๑๔๙	๘,๔๐๔	๙,๒๔๗	๘,๔๘๒	๘,๔๐๑	๒	๔.๘๖
๑๐.	แอปเปิ้ลสด	๔,๑๖๑	๔,๙๘๓	๕,๖๗๐	๕,๕๔๓	๘,๐๒๐	๕,๖๗๕	๑	๑๕.๒๔
	รวม ๑๐ อันดับแรก	๑๐๐,๑๐๔	๑๙๔,๑๕๕	๑๙๔,๔๔๗	๑๘๖,๖๖๗	๒๐๑,๑๘๔	๑๗๕,๓๑๙	๔๔	๑๔.๕๓
	อื่นๆ	๒๔๑,๑๔๐	๒๑๑,๐๖๓	๒๐๘,๐๖๐	๒๓๓,๑๒๐	๒๔๓,๓๑๔	๒๒๗,๓๔๐	๕๖	๑.๑๘
	รวมนำเข้าสินค้าเกษตร	๓๔๑,๒๔๔	๔๐๕,๒๕๘	๔๐๒,๕๐๗	๔๑๙,๗๘๗	๔๔๔,๔๙๘	๔๐๒,๖๕๙	๑๐๐	๕.๘๐

ที่มา: กรมศุลกากร (สิงหาคม 2559)

๒. บริบทที่มีผลต่อการเกษตรต่างประเทศ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายสำคัญหลายประการ ทั้งที่เกิดจากบริบทการเปลี่ยนแปลงในระดับโลก รวมถึงการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายการเกษตรต่างประเทศในอีก ๕ ปีข้างหน้า ดังนี้

๒.๑ การเปลี่ยนแปลงระดับโลก

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) และแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) สามารถประมวลประเด็นการเปลี่ยนแปลงระดับโลกและระดับประเทศที่จะมีผลต่อการเกษตรต่างประเทศได้ ดังนี้

๒.๑.๑ เศรษฐกิจและตลาดการเงินของโลกมีความผันผวนมากขึ้น ในระยะ ๕ ปีข้างหน้า เศรษฐกิจและตลาดการเงินของโลกยังมีแนวโน้มขยายตัวช้า และมีความเสี่ยงจากความผันผวนในเกณฑ์สูง ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่สำคัญ ได้แก่ ความไม่แน่นอนของการปรับเปลี่ยนทิศทางการดำเนินนโยบายการเงินของมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ อาทิ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป จีน และญี่ปุ่น นอกจากนี้ การเปิดเสรีทางการค้ายังก่อให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกและนำเข้าสินค้าเกษตรของประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจากโครงสร้างการค้าของประเทศไทยพึ่งพาการส่งออกเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องเตรียมความพร้อมรับมือและปรับตัวกับปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรีทางการค้าดังกล่าวจะเป็นโอกาสของประเทศไทยในการใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและภูมิภาคให้สนับสนุนการพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าร่วมกัน

๒.๑.๒ ตลาดเกิดใหม่มีบทบาทสูงขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภูมิภาคเศรษฐกิจ เป็นแหล่งวัตถุดิบ แรงงาน และตลาดที่มีกำลังซื้อ ทั้งบราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ ทั้งนี้ ภูมิภาคเอเชียจะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของโลก มีการไหลเข้าของการลงทุนในภาคการผลิตสูง และดึงดูดให้ประเทศมหาอำนาจเดิมเข้ามารวมกลุ่มและขยายบทบาททางเศรษฐกิจในภูมิภาคมากขึ้นผ่านการผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจรูปแบบทั่วโลกเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง อาทิ Trans-Pacific Partnership (TPP) และ Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) ทำให้รูปแบบการค้าในระยะต่อไปมีความเป็นเสรีและแข่งขันอย่างเข้มข้น อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรียังก่อให้เกิดมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีเพิ่มมากขึ้น อาทิ การออกกฎระเบียบ มาตรฐานสินค้าและบริการ มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ปรับปรุงกฎระเบียบภายในให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

๒.๑.๓ การเปิดเสรีมากขึ้นของอาเซียนภายหลังปี ๒๕๕๘ ทั้งในภาคสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นโอกาสที่สำคัญหลายประการ อาทิ การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต ทุน แรงงานอย่างเสรี การลดข้อจำกัดในด้านอุปสงค์ในประเทศ ซึ่งทำให้ภาคการผลิตสามารถขยายตลาด รวมทั้งการใช้ความได้เปรียบด้านสถานที่ตั้งและด้านโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เป็นศูนย์กลางทางการค้า การลงทุน การบริการและการผลิต ในขณะที่การแข่งขันของประเทศในภูมิภาคเอเชียจะสูงขึ้น ทั้งในเรื่องมาตรฐานสินค้าและบริการสินค้าเกษตร โดยมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) และความปลอดภัยอาหาร จะถูกใช้เป็นเงื่อนไขในการค้ามากขึ้น อีกทั้งประเด็นการผลิตที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม สุขภาพและสัตว์จะมีความเข้มข้นมากขึ้น และอาจถูกหยิบยกมาเป็นข้อจำกัดทางการค้า นอกจากนี้ ไทยจะแข่งขันยากขึ้นจาก

การเริ่มลดภาษีสินค้าของประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา เวียดนาม การเคลื่อนย้ายเสรีแรงงานทักษะที่เป็นทั้งโอกาสและอุปสรรค และการที่หลายประเทศมีเป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการในอนาคตที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นอินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม และไทย ทำให้การพัฒนาของแต่ละประเทศต้องคำนึงถึงความสามารถในการวางตำแหน่งทางยุทธศาสตร์การค้าสินค้าและบริการของตนเอง ซึ่งไทยต้องผลักดันการลงทุนของไทยในประเทศอาเซียนมากขึ้น รวมทั้งต้องมีมาตรการทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ตลอดจนการปรับตัวของภาคเอกชนและเกษตรกร เพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนอย่างแท้จริง

๒.๑.๔ รูปแบบการค้ามีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่การค้าเสรีเฉพาะกลุ่มมากขึ้น และมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่หลากหลายขึ้น เพื่อขยายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นทั้งโอกาสที่กว้างขึ้นสำหรับการค้าและการลงทุน แต่ในขณะเดียวกันการแข่งขันก็จะรุนแรงขึ้นทั้งในรูปของกลุ่มประเทศและสำหรับแต่ละประเทศ ประเทศไทยจึงต้องกำหนดยุทธศาสตร์การแข่งขันและความร่วมมือระหว่างประเทศที่ชัดเจนขึ้น ทั้งในเรื่องฐานตลาดการค้าการลงทุนในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และในระดับโลก และในเรื่องสาขาการผลิต การบริการที่ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขัน อย่างไรก็ตามการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นโดยอาศัยการเพิ่มประสิทธิภาพและการพัฒนานวัตกรรมนั้น มีแนวโน้มว่าประเทศต่างๆ จะนำมามาตรการที่ไม่ใช่ภาษีมาใช้เป็นเครื่องมือในการกีดกันการค้าโดยอ้อมมากขึ้น อาทิ มาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชน มาตรฐานความปลอดภัยอาหาร และมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม

๒.๑.๕ การเปลี่ยนแปลงกฎ/กติกการค้าโลก กฎ/กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายของทุกประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงและพึ่งพิงกับต่างประเทศสูง รวมถึงประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจากสภาวการณ์กระแสโลกาภิวัตน์ โลกได้ถูกหลอมรวมกลายเป็นสังคมเดียว ทำให้แรงงานสินค้าและบริการ เทคโนโลยี และเงินทุนเคลื่อนย้ายข้ามประเทศได้คล่องตัวมากขึ้น ประกอบกับการขยายตัวของการเปิดเสรีทางการค้าทั้งในระดับพหุภาคี (Multilateralism) และทวิภาคี (Bilateralism) ส่งผลให้การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมีการแข่งขันรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลก ยังได้กลายเป็นแรงเสริมให้ประเทศต่างๆ ปรับปรุงและบังคับใช้มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-tariff Measures: NTMs) เพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการด้านแรงงาน มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน เป็นต้น ตัวอย่างที่เด่นชัด ได้แก่ กรณีออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน ไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IUU) ของสหภาพยุโรป และสินค้านำเข้าต้องไม่ผลิตโดยเด็กหรือนักโทษของสหรัฐอเมริกา รวมถึงมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาโลกร้อน อาทิ การเรียกเก็บภาษีคาร์บอนจากสินค้านำเข้าของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงกฎ/กติกาของโลกมีแนวโน้มที่จะทวีความเข้มข้นขึ้น ทำให้การส่งสินค้าไปจำหน่ายได้ยากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการค้า การลงทุน และการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย

๒.๑.๖ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล ในช่วงที่ผ่านมาการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีสื่อสารและเทคโนโลยีชีวภาพ เป็นต้น ทำให้รูปแบบการผลิต การดำเนินธุรกิจ และการใช้ชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ทำให้เกิดสาขาอุตสาหกรรมและบริการใหม่ๆ ที่ผสมผสานการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการในการผลิต บริการ และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยหนึ่งในอุตสาหกรรมใหม่ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นคือ กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ ดังนั้น การขับเคลื่อนภาคเกษตรของไทยให้เติบโตได้อย่าง

ต่อเนื่องและมีเสถียรภาพในยุคดิจิทัลนั้น จำเป็นต้องเร่งพัฒนาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดสมัยใหม่ และข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างสมบูรณ์แบบมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรและอาหาร

๒.๑.๗ แนวโน้มประชากรโลกเพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการบริโภคอาหารและพลังงานเพิ่มขึ้น
องค์การสหประชาชาติประเมินว่า จำนวนประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น ๙,๑๐๐ ล้านคน ในปี ๒๕๕๓ โดยส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มของประชากรในประเทศกำลังพัฒนาแอฟริกาและเอเชีย หากประชากรโลกเพิ่มขึ้นตามที่คาดการณ์ไว้ จะส่งผลกระทบต่อความต้องการบริโภคอาหารและพลังงาน ดังนั้น ประเทศไทยในฐานะผู้ผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญของโลก ควรใช้ประโยชน์จากโอกาสดังกล่าวนี้ ในการวางแผนการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรและอาหาร เพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้นจากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากร

๒.๑.๘ การเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและรูปแบบการดำเนินชีวิต
องค์การสหประชาชาติประเมินสถานการณ์ว่า ในช่วงปี ๒๕๔๔-๒๖๔๓ จะเป็นทศวรรษแห่งผู้สูงอายุจากการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๒.๓ ในปี ๒๕๔๔ เป็นร้อยละ ๑๓.๘ ในปี ๒๕๖๓ โดยมากกว่าร้อยละ ๕๐ จะอาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีสัดส่วนการบริโภคมากกว่าร้อยละ ๘๐ ของประชากรทั้งหมด และกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นกลุ่มสำคัญที่ทำให้มีการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการบริโภคสินค้าและบริการด้านสุขภาพ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยในการพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหาร เพื่อรองรับความต้องการของผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว

๒.๑.๙ วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๓๐ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ประกอบด้วย ๑๗ เป้าหมายและ ๑๖๙ เป้าประสงค์ จะมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต โดยเฉพาะขจัดความยากจนให้หมดไป การสร้างหลักประกันในการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน ยกระดับคุณภาพน้ำ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำทุกภาคส่วน การมีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการเกิดของเสีย การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทะเล การปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้อย่างยั่งยืน และการหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น ทำให้ประเทศต้องมีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาเพื่อรักษาพื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด และส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในระดับโลกร่วมกัน

๒.๒ การเปลี่ยนแปลงระดับประเทศ

๒.๒.๑ กฎหมายหลายฉบับยังไม่ได้มาตรฐานสากล ประกอบกับการเข้าร่วมลงนามในพิธีสารตราสาร และข้อผูกพันอื่นๆ ภายใต้ความร่วมมือขององค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ของประเทศไทย อาทิ องค์การการค้าโลก ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พันธกรณีสหประชาชาติเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นเงื่อนไขให้ภาครัฐต้องปรับปรุงกฎ ระเบียบตลอดจนแนวปฏิบัติงานให้ได้มาตรฐานสากล สอดคล้องกับพันธกรณีที่ประเทศไทยได้ทำความตกลงไว้กับประเทศต่างๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามข้อตกลงที่ได้ร่วมลงนามไว้

๒.๒.๒ ความร่วมมือระหว่างประเทศและความเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนา ประเทศไทยมีบทบาทที่โดดเด่นมากขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ เวทีภูมิภาค และเวทีประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีความใกล้ชิดกับนานาประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอนุภูมิภาคและภูมิภาคเอเชีย กระแสโลกวิวัฒน์ที่เข้มข้นขึ้นและการเปลี่ยนแปลงชั่วอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นหลายศูนย์ โดยที่อำนาจทางเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียมีพลังมากขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการปรับตัวของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีและสารสนเทศ กับกลุ่มประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออก

๓. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

๓.๑ จุดแข็ง (Strength)

๓.๑.๑ ภาคเกษตรไทยสามารถผลิตสินค้าเกษตรต้นน้ำและสินค้าเกษตรแปรรูป อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศคู่ค้าได้อย่างหลากหลาย (เช่น อาหารฮาลาล สินค้าอินทรีย์)

๓.๑.๒ มีหน่วยงานจัดทำและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารระดับชาติ ซึ่งเข้าร่วมและมีบทบาทในการจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมถึงในระดับภูมิภาคด้วย

๓.๑.๓ สินค้าเกษตรไทยมีการพัฒนาระบบควบคุมคุณภาพและระบบตรวจสอบรับรองตามมาตรฐานสากล ทำให้ผู้บริโภคในประเทศและต่างประเทศมีความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าของไทยเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง

๓.๑.๔ สินค้าเกษตรไทยมีคุณภาพและมีเอกลักษณ์ได้รับความนิยมจากผู้บริโภค (เช่น ข้าวสังข์หยด กาแฟดอยช้างทุเรียน มังคุด เป็นต้น) ทำให้สามารถสร้างแบรนด์ไทยได้ (เช่น ข้าวหอมมะลิ กาแฟดอยช้าง กาแฟดอยตุง เป็นต้น)

๓.๑.๕ ผู้ประกอบการมีองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถแปรรูปสินค้าเกษตรได้หลากหลาย และสร้างมูลค่าเพิ่มได้

๓.๑.๖ การดำเนินนโยบายด้านการเกษตรของไทยเป็นที่ยอมรับในเวทีโลก (เช่น นโยบายส่งเสริมการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และตามแนวทฤษฎีใหม่) ในการแก้ปัญหาความไม่มั่นคงอาหารและความยากจน และการทำเกษตรอย่างยั่งยืน

๓.๑.๗ มีการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านต่างประเทศไว้อย่างชัดเจน ทั้งหน่วยงานกลาง (Focal point) ในระดับกระทรวงและหน่วยงานย่อยในระดับกรม

๓.๒ จุดอ่อน (Weakness)

๓.๒.๑ การควบคุมคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร ยังไม่สามารถควบคุมได้ถึงกระบวนการผลิตให้มีคุณภาพมาตรฐานได้ทั้งหมด รวมถึงกลไก/กระบวนการตรวจสอบคุณภาพทั้งนำเข้าและส่งออกยังไม่ทั่วถึง

๓.๒.๒ ขาดข้อมูลการวิเคราะห์/วิจัยเชิงรุกด้านการตลาดของสินค้าเกษตรและอาหาร เช่น รูปแบบรสนิยม และคุณภาพ เพื่อบริการรับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนปัจจัยเชิงลบที่อาจส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

๓.๒.๓ ขาดการจัดการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทั้งในและต่างประเทศที่เป็นระบบและเป็นปัจจุบัน

๓.๒.๔ ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรเชิงรุก ในการสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐาน และเสริมสร้างภาพลักษณ์สินค้าเกษตรและอาหารของไทย

๓.๒.๕ สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศมีพื้นที่รับผิดชอบกว้างขวางมาก ไม่สามารถติดตามงานหรือช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรในต่างประเทศได้ครอบคลุมเพียงพอ โดยเฉพาะประเทศที่เป็นตลาดการค้าใหม่ เช่น CLMV และตะวันออกกลาง

๓.๒.๖ ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ทั้งภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ตลอดจนขาดการบูรณาการกับหน่วยงานภายนอก อาทิ ด้านการเชื่อมโยง

๑๔

ข้อมูลข่าวสาร ทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรในต่างประเทศยังขาดเอกภาพ มีความล่าช้า ไม่ตรงกับปัญหา และไม่เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

๓.๒.๗ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.) ไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการควบคุม กำกับ ดูแลด้านส่งออก-นำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร ทำให้ขาดอำนาจต่อรองและข้อมูลได้แก่ในการเจรจาสินค้าเกษตรทั้งทวีปและพหุภาคี (ไม่มี Single agency ด้านส่งออก-นำเข้าสินค้าเกษตร การทำงานนำเข้าอยู่ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ทำให้ กษ. ไม่สามารถควบคุม กำกับ ดูแลได้ครอบคลุมตามนิยามของการเกษตรต่างประเทศ จึงขาดข้อมูลสินค้าเกษตรขาเข้า เช่น การสุ่มตรวจสิ่งปนเปื้อน การตรวจโรค หรือ เชื้อต่างๆ)

๓.๒.๘ ขาดกระบวนการสร้างบุคลากรด้านเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อย่างเป็นระบบและเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ (Carrier Path) ที่ชัดเจน

๓.๓ โอกาส (Opportunity)

๓.๓.๑ ความร่วมมือด้านการเกษตร/กลไกการหารือ (ด้านมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช) กับประเทศต่างๆ ทั้งในแบบทวีปและพหุภาคี รวมถึงองค์การระหว่างประเทศ เป็นการสร้างเวทีและโอกาสในการร่วมแก้ไขปัญหาการนำเข้า-ส่งออก รวมทั้งการเปิดตลาดสินค้าเกษตร ตลอดจนทำให้เกิดการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการพัฒนาภาคเกษตรของไทย

๓.๓.๒ เวทีโลกหันมาให้ความสำคัญกับด้านการเกษตรและอาหารเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นความมั่นคงอาหาร และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศด้านต่างๆ ในภาคเกษตรมากขึ้น

๓.๓.๓ การเข้าร่วมเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงการเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศคู่ค้าสำคัญ ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าและการลงทุนได้คล่องตัวขึ้น สินค้าเกษตรของไทยมีตลาดรองรับมากขึ้น อีกทั้งวัตถุดิบนำเข้ามีราคาถูกลง

๓.๓.๔ ประเทศเพื่อนบ้านมีวัตถุดิบราคาถูก และค่าจ้างแรงงานเกษตรต่ำกว่าประเทศไทย ตลอดจนได้รับการยกเว้นทางภาษีภายใต้กรอบของ GSP เป็นโอกาสให้ผู้ประกอบการไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ ยังช่วยแก้ปัญหาสภาพแวดล้อม (กรณีพื้นที่ในประเทศไม่เหมาะสมแก่การผลิต) ปัญหาแรงงาน และปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๓.๓.๕ การเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ทำให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่างๆ และเผยแพร่ไปยังทั่วโลกได้อย่างรวดเร็ว เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์มากขึ้น

๓.๓.๖ ทิศทางความตื่นตัวเกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่ดีต่อสุขภาพจากสังคมผู้สูงอายุ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวโน้มความใส่ใจสุขภาพของคนรุ่นใหม่ ทำให้สินค้าเกษตรเฉพาะกลุ่มมีอัตราการเติบโตสูงขึ้น เช่น สินค้าเกษตรอินทรีย์ และสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๓.๔ ภัยคุกคาม (Threat)

๓.๔.๑ ราคาสินค้าเกษตรและอาหารในตลาดโลกมีความผันผวน ส่งผลกระทบต่อการส่งออกของไทย

๓.๔.๒ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ ทำให้เกิดภัยพิบัติและรุนแรงมากขึ้น และโรคระบาดรุนแรงขึ้น ทำให้เกิดความเสียหายหรือความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร ส่งผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

๓.๔.๓ การเปลี่ยนแปลงนโยบายเกษตรของประเทศคู่ค้าสำคัญ อาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของไทย เช่น การเพิ่มพื้นที่ปลูกยางพาราของจีน การส่งเสริมการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม (GMOs) การเพิ่มการลงทุนภาคเกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศของประเทศที่นำเข้าอาหารสุทธิ

๓.๔.๔ ประเทศคู่ค้ามีแนวโน้มในการใช้มาตรการที่มีใช้ภาษีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และมาตรการด้านแรงงาน (เช่น การบังคับใช้กฎระเบียบเรื่อง IUU fishing ของสหภาพยุโรป) การใช้มาตรฐานเอกชนสำหรับสินค้าเกษตรและอาหารส่งออกในต่างประเทศ เช่น มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ การติดฉลาก Carbon footprint ฯลฯ ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าเกษตรของไทย

๓.๔.๕ ในเวทีโลก ประเทศพัฒนาแล้วมักกำหนดประเด็นการค้ามิติใหม่ หลักเกณฑ์หรือหลักการใหม่ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย/ดำเนินงาน (เช่น หลักการลงทุนระบบเกษตรและอาหารอย่างรับผิดชอบ หรือ RAI) ซึ่งอาจส่งผลต่อการดำเนินนโยบายด้านการเกษตรของไทยในอนาคต

๓.๔.๖ การรวมตัวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้สินค้าเกษตรบางชนิดที่มีต้นทุนต่ำจากประเทศอาเซียน เข้ามาแข่งขันกับสินค้าเกษตรของไทย รวมถึงนักลงทุนจากประเทศในอาเซียนจะเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับการแข่งขันที่สูงขึ้น

๓.๔.๗ การปลอมปนสินค้าเกษตรและอาหารของไทยในต่างประเทศ ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์สินค้าเกษตรของไทย

๓.๔.๘ การขาดช่วงของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านต่างประเทศ ซึ่งเกิดจากการโยกย้ายและการเกษียณอายุราชการ

๒.๔.๙ ข้อจำกัดในด้านงบประมาณ กรณีที่มีประเด็นเฉพาะหน้าเข้ามาและต้องการการแก้ปัญหา แต่ไม่ได้มีการตั้งงบประมาณเอาไว้อย่างเพียงพอ

๔. กรอบแนวคิดในการยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

กรอบแนวคิดในการยกร่างยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศฯ ประกอบด้วย กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) / แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) / แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ ๔ ปี (๒๕๕๘ - ๒๕๖๑) / ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๔ / และแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) สรุปได้ดังนี้

๔.๑ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙)

วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ด้านความมั่นคง: แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาระบบ กลไก มาตรฐานและความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับ / เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร และน้ำ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน: มุ่งเน้นการยกระดับผลิตภาพและการใช้นวัตกรรมในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในสาขาอุตสาหกรรม เกษตร และบริการ / การสร้างความมั่นคงและปลอดภัยด้านอาหาร โดยมีแนวทางใน การดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่

สมรรถนะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่น / ส่งเสริมการค้าและการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน / การพัฒนาประเทศสู่ความเป็นชาติการค้าเพื่อเป็น ศูนย์การค้าและได้ประโยชน์จากห่วงโซ่มูลค่าในภูมิภาคเพิ่มขึ้น

การพัฒนาภาคผลิตการเกษตร ได้แก่ เสริมสร้างฐานการผลิตการเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพิ่มขีดความสามารถในการการแข่งขันของภาคเกษตร พัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารที่มีศักยภาพในการแข่งขัน / ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้ปรับตัวสู่รูปแบบเกษตรยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง โดยพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับประเทศใน อนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติ / ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ / ส่งเสริมความร่วมมือกับภูมิภาคและนานาชาติในการสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน อาหาร สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการภัยพิบัติ / ส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้ประสานประโยชน์ในการเชื่อมโยงและสร้างความสมดุลของความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจต่างๆ / เพิ่มบทบาทและการมีส่วนร่วมของไทยใน องค์การระหว่างประเทศในการผลักดันการพัฒนาในอนุภูมิภาคและภูมิภาค / สนับสนุนการเปิดการค้าเสรี

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม: แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การจัดระบบอนุรักษ์ พืชน้ำ และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ / การร่วมลด ปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ / และการใช้เครื่องมือทาง เศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ: แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การปรับปรุงบทบาทภารกิจ และโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีขนาดที่เหมาะสม เกิดความคุ้มค่าและรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมาก / การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐในการปฏิบัติราชการ / การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ตลอดจนพัฒนาหน่วยงานภาครัฐและบุคลากรที่มีหน้าที่เสนอความเห็นทางกฎหมายให้มีศักยภาพ

๔.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

ยุทธศาสตร์ที่ ๑๐ ยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ ประเทศเพื่อนบ้าน และภูมิภาค: ให้เกิดการประสานและพัฒนาความร่วมมือกันระหว่างประเทศ ทั้งในเชิงรุกและรับอย่างสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการดูแลการดำเนินงานตามข้อผูกพันและพันธกรณีตลอดจนมาตรฐานต่างๆ ที่ไทยมีความเกี่ยวข้องในฐานะประเทศสมาชิก ทั้งในเวทีระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับอนุภูมิภาค อาทิ การดำเนินงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) การประมง การค้ามนุษย์ และอื่นให้เข้าสู่มาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก เป็นต้น / การเตรียมความพร้อมในการรองรับและดำเนินงานของประเทศไทยภายหลังการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ (Post-ASEAN ๒๐๑๕) / การปรับตัวและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อรองรับและสอดคล้องกับการดำเนินงานตามพันธกิจของความร่วมมือระดับภูมิภาค อาทิ Regional Comprehensive Economic Partnerships (RCEP) เป็นต้น / การเสริมสร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศในอนุภูมิภาค ประเทศเพื่อนบ้าน และภูมิภาค

๔.๓ แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ ๔ ปี (๒๕๕๘ - ๒๕๖๑)

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ส่งเสริมให้ชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นชายแดนแห่งการร่วมมือ / ส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน: กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ผลักดันบทบาทนำของไทยในการส่งเสริมความเชื่อมโยงภายในและภายนอกภูมิภาค รวมทั้งความสอดคล้องด้านกฎระเบียบ / ผลักดันให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกัน เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างสถานะความสัมพันธ์กับประเทศยุทธศาสตร์: กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ต่อยอดความสัมพันธ์กับประเทศและกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพและเป็นมหาอำนาจใหม่ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ผลักดันบทบาทไทยที่สร้างสรรค์และรับผิดชอบเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก: กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ปกป้องผลประโยชน์ของไทยและแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศ อาทิ การค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อม / ผลักดันการปฏิบัติตามและเผยแพร่มาตรฐานสากลตามพันธกรณีระหว่างประเทศของไทย

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ: กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายขยายธุรกิจการค้าและการลงทุนของภาครัฐและเอกชนในต่างประเทศ ทั้งในตลาดเดิมและตลาดใหม่ / พัฒนาความร่วมมือและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม / พัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านพลังงาน ความมั่นคงทางอาหาร และสินค้าเกษตร / ผลักดันความเชื่อมโยงและส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและกับภายนอกภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ เสริมสร้างภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และทัศนคติที่ดีต่อไทย: กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ประชาคมโลกเห็นศักยภาพและจุดเด่นของไทย ตลอดจนมีความเข้าใจต่อสถานการณ์ต่างๆ ในประเทศไทย

๔.๔ ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๔

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการและวิสาหกิจ (Smart Enterprise) สู่อุตสาหกรรม Trading Nation : กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการและวิสาหกิจอย่างครบวงจรทั้งในด้านการผลิตและการค้า / การส่งเสริมการสร้างปรับใช้ และต่อยอดนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของผู้ประกอบการ / การส่งเสริมผู้ประกอบการที่มีความพร้อมในการเชื่อมต่อกับห่วงโซ่มูลค่าของภูมิภาคหรือโลก (Global/Regional Value Chain)

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การใช้อาเซียนเป็นฐานไปสู่เวทีโลก (ASEAN One): กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การมีบทบาทนำในการเชื่อมโยงการค้า การลงทุนและความร่วมมือที่แน่นแฟ้นขึ้นกับเอเชีย โดยใช้อาเซียนเป็นฐานในการต่อยอดความตกลงทางการค้าที่มีอยู่ / การส่งเสริมและขยายโอกาสจากการค้าชายแดน / การติดตามและตรวจสอบและเพิ่มบทบาทด้านการเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning) และแนวทางการปรับตัวที่เป็นรูปธรรมถึงการเข้ามาตราทางการค้าใหม่ๆ / การนำผู้ประกอบการและผู้ลงทุนไทยที่มีความพร้อมออกไปหาช่องทางทำธุรกิจในอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การยกระดับประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation Economy): กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ ทำการตลาด (Marketing) หรือ การสร้างภาพลักษณ์ (Branding) ประเทศไทย / การส่งเสริมการสร้างคุณภาพและมาตรฐานสินค้าและบริการให้สูงเป็นที่ยอมรับในระดับสากล / ส่งเสริมธุรกิจบริการที่สอดคล้องกับ Global New Demand (สินค้าและบริการที่ใส่ใจสุขภาพ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น) / การเสริมสร้างการผลิตและการบริโภคสินค้าและบริการที่นำสู่การลดก๊าซเรือนกระจก ลดมลพิษ ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการค้า (New Trade Infrastructure): กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การพัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบทางการค้า

๔.๕ แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร: แนวทางที่สำคัญ ได้แก่ ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อตอบสนองต่อตลาดระดับพรีเมียม และกระแสนิยมของกลุ่มคนรักสุขภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน: แนวทางที่สำคัญ ได้แก่ ส่งเสริมและพัฒนาให้มีการนำระบบติดตามและตรวจสอบย้อนกลับ (Track and Traceability) มาใช้ให้มากขึ้น เพื่อสร้างมูลค่าและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ / ส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์ที่ดีต่อสุขภาพ / ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และอาหารฮาลาล เพื่อส่งออกไปยังตลาดเฉพาะ (Niche Market) ในต่างประเทศ / และสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน: แนวทางที่สำคัญ ได้แก่ จัดทำความร่วมมือทางการเกษตรกับต่างประเทศที่มีเทคโนโลยีและระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรที่ก้าวหน้า / เน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีและแลกเปลี่ยนประโยชน์อย่างเท่าเทียม

๕. ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

๕.๑ วิสัยทัศน์

งานด้านการเกษตรต่างประเทศมีคุณภาพ เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

๕.๒ พันธกิจ

๕.๒.๑ เสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านคุณภาพมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหารในตลาดต่างประเทศ

๕.๒.๒ ศึกษาและติดตามข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการด้านการเกษตรของต่างประเทศ ทั้งด้านการค้า การลงทุน และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบูรณาการและพัฒนาสารสนเทศเพื่อสนับสนุนงานด้านต่างประเทศ

๕.๒.๓ ร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ ด้านการวิจัยและพัฒนา วิชาการ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร

๕.๒.๔ ประสานงาน ดำเนินกระบวนการเกี่ยวกับการเจรจา และการสนับสนุนข้อมูลด้านเทคนิคของผลิตผลเกษตรและอาหาร

๕.๓ เป้าประสงค์

๕.๓.๑ เพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารของไทยให้เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ

๕.๓.๒ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรต่างประเทศ สำหรับกำหนดนโยบายและมาตรการเชิงรุกและเชิงรับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว

๕.๓.๓ เพื่อพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตรกับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และพัฒนาศักยภาพการเกษตรของไทย ตลอดจนผลักดันบทบาทของไทยในประชาคมโลก

๕.๓.๔ เพื่อพัฒนาศักยภาพกลไกการขับเคลื่อนและบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศ ให้มีประสิทธิภาพ สำหรับเตรียมความพร้อมรับมือกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

๕.๔ ประเด็นยุทธศาสตร์

๕.๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเพิ่มศักยภาพของสินค้าเกษตรและอาหารของไทยในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ

๒. เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าเกษตรและอาหารของไทยในต่างประเทศ

เป้าหมาย

สินค้าเกษตรและอาหารของไทยมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด

มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของไทยเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ที่ ๑.๑ เพิ่มศักยภาพของกระบวนการจัดการปัญหาสินค้าเกษตรและอาหารในต่างประเทศอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ ๑.๒ เสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหาร

กลยุทธ์ที่ ๑.๓ พัฒนาข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ รองรับมิติงานที่ซับซ้อนมากขึ้น

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กลยุทธ์ที่ ๑.๑ เพิ่มศักยภาพของกระบวนการจัดการปัญหาสินค้าเกษตรและอาหารในต่างประเทศอย่างยั่งยืน	
๑.๑.๑ สร้างกลไกบูรณาการระดับหน่วยงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและบูรณาการการแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้าง/เชิงนโยบาย รวมถึงปัญหาเฉพาะในเชิงลึก และการแก้ปัญหาเชิงกว้าง ลักษณะ Cross-cutting Issues ที่ได้รับผลกระทบมาจากนโยบายระหว่างประเทศ (เช่น IUU, RAI, WTO, Climate change) เพื่อจัดทำนโยบาย/มาตรการเชิงรุก และเชิงรับ	กษ. / พณ. / กต. / เอกชน
๑.๑.๒ พัฒนาระบบการเตือนภัย/แจ้งปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ จัดทำข้อมูลเชิงลึก (รายพื้นที่/การคาดการณ์ประเด็นคุกคาม) ที่อาจส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรและอาหารไทย	สปช.
กลยุทธ์ที่ ๑.๒ เสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหาร	
๑.๒.๑ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการเป็นฐานการผลิต การแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารที่หลากหลาย มีคุณภาพและมาตรฐานสูงของไทย ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การจัดทำเว็บไซต์ เอกสาร บทความ และสื่อเผยแพร่ต่างๆ / หน่วยงานภาครัฐ-เอกชนที่อยู่ต่างประเทศ / การจัดงานแสดงสินค้า/ การพาเยี่ยมชมการผลิตที่ได้มาตรฐาน / การรณรงค์ให้ใช้ผลไม้ตามฤดูกาล สำหรับการประชุมสัมมนา เป็นต้น	กษ. / พณ. / กต. / เอกชน
กลยุทธ์ที่ ๑.๓ พัฒนาข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ รองรับมิติงานที่ซับซ้อนมากขึ้น	
๑.๓.๑ จัดทำข้อมูลรายภูมิภาค / รายประเทศ / รายสินค้า (Area base/Issue base) เพื่อรองรับการการค้า การลงทุน การกำหนดมาตรฐาน และโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยจัดทำเป็นฐานข้อมูลที่เป็นหนึ่งเดียว (Single data)	สกต. / หน่วยงานใน กษ.
๑.๓.๒ ติดตามและวิเคราะห์นโยบาย การค้า การลงทุน เทคโนโลยีทางการเกษตร รวมทั้งกฎ/ระเบียบ พันธกรณี และมาตรการระหว่างประเทศ เพื่อกำหนดนโยบาย/มาตรการตอบสนอง	สศก. / มกอช. / กวก. / กสท. / ปม. / ปศ. / กข. / มม. / ขป.

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑.๓.๓ ศึกษา วิจัย สืบค้น การพัฒนาในด้านการเกษตรและอาหาร รวมถึงการเปลี่ยนแปลงความต้องการของสินค้าเกษตรและอาหารของผู้ประกอบการในตลาดต่างประเทศ เพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายของการผลิตสินค้าเฉพาะกลุ่มในต่างประเทศ(อาทิ สินค้าอินทรีย์/ฮาลาล/สินค้าธรรมชาติ (Natural Product)/Gluten Free/Non-GMO เป็นต้น) เพื่อแสวงหาโอกาสในการเปิดตลาดสินค้าเกษตรและอาหารใหม่ในต่างประเทศ	สปช. / สศก. / มกอช. / กวก. / กสก. / ปม. / ปศ. / กข. / มม.

๕.๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างความร่วมมือแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อกำหนดบทบาท/ท่าที/เป้าหมายของไทยในการขอความร่วมมือกับต่างประเทศให้มีความชัดเจน
๒. เพื่อพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศ ทั้งในฐานะผู้ให้ ผู้รับ และความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ตลอดจนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเกษตรกร

เป้าหมาย

ความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด

จำนวนงานวิจัย/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม/การเข้าร่วมประชุมกับต่างประเทศ และการเผยแพร่องค์ความรู้เพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ที่ ๒.๑ กำหนดท่าทีที่ชัดเจนในการดำเนินงานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ ๒.๒ ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร จากการดำเนินงานร่วมกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กลยุทธ์ที่ ๒.๑ กำหนดท่าทีที่ชัดเจนในการดำเนินงานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ	
๒.๑.๑ วิเคราะห์และกำหนดท่าที/บทบาท/เป้าหมายที่ชัดเจน (Area base/Issue base) ภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ และกำหนดแนวทางการจัดทำและใช้ประโยชน์จาก MOU ด้านการเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม	หน่วยงานใน กษ.
๒.๑.๒ สนับสนุนการมีบทบาทของไทยในการแสดงจุดยืน/ท่าทีในการจัดการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร รวมถึงการกำหนดแนวทางการปฏิบัติทางการค้าสินค้าเกษตรและอาหาร (กฎ/ระเบียบ/มาตรฐาน) ในระดับนานาชาติ ภายใต้กรอบความร่วมมือ/องค์การระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคีโดยคำนึงถึงพันธกรณี	หน่วยงานใน กษ.

๒๒

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กลยุทธ์ที่ ๒.๒ ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร จากการดำเนินงานร่วมกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ	
๒.๒.๑ ส่งเสริมการจัดทำแผนงาน/โครงการศึกษาวิจัย เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้/เทคโนโลยีและนวัตกรรม/แนวทางปฏิบัติในด้านการเกษตร ร่วมกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ ในประเด็นที่เป็นปัญหาหรือมีความสนใจร่วมกัน	หน่วยงานใน กษ.
๒.๒.๒ สนับสนุนให้มีเวทีถ่ายทอด/แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการเกษตร (เทคโนโลยี/นวัตกรรม/แนวปฏิบัติที่ดี) ร่วมกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งเผยแพร่ผลจากการเจรจา / ความร่วมมือ / ความตกลง ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน	หน่วยงานใน กษ.

๕.๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาศักยภาพความพร้อมของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศ
ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วัตถุประสงค์

๑. เพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนงานของหน่วยงานด้านการเกษตรต่างประเทศ
๒. พัฒนาและเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศ

เป้าหมาย

บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศสามารถขับเคลื่อนงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตัวชี้วัด

จำนวนบุคลากรที่ทำงานด้านการเกษตรต่างประเทศได้รับการพัฒนาและมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น (ภาษา/วิชาการ/เทคนิคการเจรจาต่อรอง)

กลยุทธ์ที่ ๓.๑ พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ ๓.๒ พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศ

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กลยุทธ์ที่ ๓.๑ พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างประเทศ	
๓.๑.๑ เพิ่มภารกิจในการปฏิบัติงานของหน่วยงานหลักในด้านพืช สัตว์ และประมง และหน่วยงานสนับสนุน (เช่น ด้านความร่วมมือ ด้านการค้า และด้านมาตรฐาน เป็นต้น) ตลอดจนบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงภาคเอกชน และเกษตรกร เพื่อให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	หน่วยงานใน กษ.
๓.๑.๒ กำหนดกลไกประจำสำหรับกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรด้านการเกษตรต่างประเทศเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ที่รอบด้าน	สกต. / หน่วยงานใน กษ.

แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๓.๑.๓ พิจารณาปรับโครงสร้างของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านเกษตรต่างประเทศ/สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ และอัตรากำลังคนให้เหมาะสมกับงานและภารกิจที่เพิ่มขึ้น รองรับขยายตัวด้านการค้าและการลงทุนสินค้าเกษตรและอาหาร ทั้งในตลาดเดิมและตลาดใหม่	สป.กษ. / หน่วยงานใน กษ.
กลยุทธ์ที่ ๓.๒ พัฒนาศูนย์กลางเพื่อรองรับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป	
๓.๒.๑ กำหนดแนวทางการคัดเลือกบุคลากรที่จะไปปฏิบัติงานที่ สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศที่ชัดเจนเป็นธรรมสอดคล้องกับภารกิจ และกำหนดแนวทางสายอาชีพที่ชัดเจน เป็นธรรม ให้แก่กลุ่มบุคลากรที่จะไปปฏิบัติงาน และเมื่อกลับจากการปฏิบัติงาน ณ สำนักงานที่ปรึกษาฯ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของ กษ.	สป.กษ.
๓.๒.๒ กำหนดแผนพัฒนาศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในด้านต่างประเทศของ กษ. ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีองค์ความรู้ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง เพื่อรองรับงานด้านต่างประเทศ	สกต. / สกธ. / หน่วยงานใน กษ.

หมายเหตุ

สกธ.	คือ	สถาบันเกษตรราธิการ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
สกต.	คือ	สำนักงานการเกษตรต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
สปช.	คือ	สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
สป.กษ.	คือ	สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กษ.	คือ	กรมการข้าว
ชป.	คือ	กรมชลประทาน
กตส.	คือ	กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
ปม.	คือ	กรมประมง
ปศ.	คือ	กรมปศุสัตว์
พด.	คือ	กรมพัฒนาที่ดิน
กวก.	คือ	กรมวิชาการเกษตร
กสก.	คือ	กรมส่งเสริมการเกษตร
กสส.	คือ	กรมส่งเสริมสหกรณ์
มม.	คือ	กรมหม่อนไหม
สปก.	คือ	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
มกอช.	คือ	สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
פל.	คือ	กรมฝนหลวงและการบินเกษตร
สศก.	คือ	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

๕.๕ กลไกการขับเคลื่อน

เพื่อให้การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศบังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ จึงได้มีคำสั่งที่ ๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ เพื่อทำหน้าที่ (๑) ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒) ปรับปรุงยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผน/ยุทธศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง (๓) พิจารณาจัดทำแผนงาน/โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศ และปรับปรุงแผนงาน/โครงการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และ (๔) ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและติดตามการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศต่อไป

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายรัชชัย เตชะเชษฐ์
ประวัติการศึกษา	- เศรษฐศาสตร์บัณฑิต (การคลัง) มหาวิทยาลัยรามคำแหง - Master of Applied Science (International Rural Development). Lincoln University (New Zealand)
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2536-2546	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3-5 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
พ.ศ. 2547-2551	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6ว.-8ว. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
พ.ศ. 2551-2554	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
พ.ศ. 2554-2558	อัครราชทูตที่ปรึกษา สำนักงานคณะผู้แทนถาวรไทย ประจำองค์การการค้าโลก ณ กรุงเจนีวา
การฝึกอบรม	
พ.ศ. 2552	การพัฒนานักบริหารระดับกลางสำนักงาน ก.พ
พ.ศ. 2558	ผู้บริหารประเภทอำนวยการรุ่นที่ 1 สถาบันกรมพระจันทบุรีนฤนาถ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์
พ.ศ. 2559	นักบริหารการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับสูง รุ่นที่ 66 สถาบันเกษตรราธิการ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเชี่ยวชาญ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์